A. LAPPO-DANILEVSKY.

ESEUL DE POLITICĂ INTERNĂ

Imparateasa CATHERINE Il

ST.PETERSBURG.

Tipografia lui M. M. Stasvlivich, Vas. Ost., $ l., x î8.

1898.

Dovvoiei tsopaura. Sankt Petersburg, 12 ianuarie 1898

Mulțimea oamenilor dotați cu personaje puternice și capabile să profite de un moment favorabil pentru îndeplinirea scopurilor unei comunități date joacă de obicei un rol important în procesul istoric: prin medierea lor, energia potențială a societății este transformată în energie cinematică. Trebuie remarcat însă că, datorită consistenței unilaterale a dezvoltării umane, doar acele figuri lasă o amprentă vizibilă asupra istoriei pentru o lungă perioadă de timp, care au exprimat trăsăturile avansate ale timpului lor în așa fel încât ei înșiși nu doar s-au supus. asupra mediului înconjurător, dar și-a influențat un impact vizibil.

În acele cazuri în care acești indivizi sunt ghidați în activitățile lor de asociații independente și îndrăznețe de asemănări, a căror formare este aparent condiționată de împrejurările favorabile acestei transformări, numim astfel de figuri genii; dimpotrivă, atunci când sunt plasați în cea mai strânsă dependență de același mediu și acționează sub influența unor idei străine, mai mult sau mai puțin gata făcute, care sunt dezvoltate sau aplicate unei societăți date, recunoaștem în ei talente mai mult sau mai puțin mari. .

Dintre suveranii ruși care au domnit în Rusia în secolul al XVIII-lea, după Petru cel Mare, Ecaterina a II-a, desigur, ocupă locul cel mai proeminent în ceea ce privește talentul ei. Aniversarea recent trecută a centenarului de la moartea Împărătesei ne oferă ocazia, cel puțin în termeni generali, de a aminti rezultatele activităților sale interne de stat. Clarificarea mediului în care s-a dezvoltat, a sarcinilor sale principale și a rezultatelor acestora, în orice caz, nu mai puțin decât politica externă merită atenție, iar între timp, fenomenele de acest gen sunt mai greu de restabilit clar în integritatea lor și prezente clar într-un scurt eseu. Prin urmare, fără a pretinde,

pentru a epuiza tema, care a dat naștere deja la mai multe monografii speciale în literatura noastră, dar nu a fost încă pe deplin dezvoltată în nicio lucrare generală, considerăm totuși că este util din acest punct de vedere să privim la domnia împărătesei Ecaterina a II-a și astfel, pe cât posibil, acționați înțelegând acel sens ce fel de domnie a avut aceasta în istoria Rusiei.

eu

Cursul general de dezvoltare a vieții rusești în ultimele două secole a influențat, desigur, direcția luată de politica internă a împărătesei Ecaterina a II-a.

Deja din momentul convocării primelor consilii zemstvo din această viață, nu se poate să nu observăm o bifurcare: deși nu cu mult înainte de necazuri, o parte semnificativă a societății a rămas încă fidelă tradițiilor antice, totuși, reprezentanții celor mai inteligenți. straturile au început să simtă nevoia de schimbare și să caute bâjbâind mijloace pentru implementarea acesteia Iya la începuturile civilizației vest-europene. Antagonismul dintre tendințele conservatoare și progresiste, care s-a dezvoltat de-a lungul întregului secol al XVI-lea, s-a reflectat clar la începutul secolului al XVIII-lea, când activitatea transformatoare pasională a lui Petru cel Mare a întâlnit neîncrederea plictisitoare a maselor și opoziția mută într-un grup mic de oameni, care au primit, ca urmare, firesc, conotație politică.

De la sfârșitul anilor 1720 însă, opoziția dintre aceste direcții a început să se netezeze: nu numai consecințele pozitive, ci și negative ale reformei au atras atenția foștilor ei admiratori, iar activitățile pro-progresiste ale guvernului. în sine slăbit vizibil; același lucru s-a întâmplat și cu tendința conservatoare, care a găsit mult mai puțină hrană în societatea însăși, ai cărei membri au reușit să se obișnuiască oarecum cu noile principii introduse în viața rusă prin reforma lui Petru cel Mare.

3

În asemenea condiții, a devenit posibilă o „conexiune reciprocă între tron și cetățeni”, între guvernul slăbit și elementele sociale întărite (cel puțin clasele libere ale societății).

În acest moment, Ekaterina Alekseevna a devenit șeful statului; Ea a încercat apoi să realizeze această interacțiune, bazându-se pe ideea unei monarhii legitime și alegând bunăstarea oamenilor ca scop ideal.

Opiniile de acest fel, desigur, nu erau străine predecesorilor împărătesei. Implementarea lor sistematică, însă, tocmai în această combinație, în măsura în care era în concordanță cu principiile absolutismului iluminat și cu condițiile date ale vieții sociale și statale rusești, a fost dezvăluită în mod clar aproape pentru prima dată în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, datorită activităților Ecaterinei a II-a.

II

Viața personală a Ekaterinei Alekseevna a pregătit-o oarecum pentru îndeplinirea acelor sarcini dificile care s-au abătut asupra domniei ei.

Catherine s-a născut pe 21 aprilie 1729. Spărțită destul de devreme din familie, la vârsta de cincisprezece ani s-a trezit în mediul străin al curții ruse (3 februarie 1744), iar un an și jumătate mai târziu a devenit soția Marelui Duce Petru Fedorovich (21 august). 1745). Cu toate acestea, Catherine nu și-a găsit fericirea nici în căsătorie, nici în calitatea de părinte. Ea însăși, în ciuda veseliei sale firești

și a caracterului puternic, care s-a format în condițiile dificile ale acestei situații, și-a amintit cu amărăciune cum ea, poate nu atât din propria ei dorință, cât din vina împrejurărilor, a trebuit să abandoneze pentru totdeauna bucuriile familiei.

Catherine capabilă, curioasă și iubitoare de faimă a încercat, totuși, nu numai cu plăcerile ocazionale care abundau în viața de curte din acea vreme, ci și cu activități mai serioase pentru a umple acest gol,

formată în viața ei personală. „De când m-am căsătorit, citim în memoriile ei, tot ce făceam a fost să citesc... Pe vremea aceea aveam mereu o carte cu mine și petreceam fiecare minut liber citind.”

Din memoriile lui Catherine nu este greu de urmărit cum, după ce a devenit interesată de romane precum Tiron le blanc și altele, a devenit interesată de scrisorile doamnei de Sevigne și de scrierile lui Voltaire; din ele și, poate, datorită influenței acestuia din urmă, ea a trecut să se familiarizeze cu lucrările lui Plutarh, Cicero, Tacit, precum și să citească mai multe memorii și lucrări despre istoria civilă și bisericească a Europei (de exemplu, Brantome, Perefix, Barr și Baronius apoi Gibbon). Cu toate acestea, Catherine „și-a datorat în primul rând cunoștințele” lucrărilor strălucite ale lui Voltaire, „un scriitor deosebit de iubit”; aceste lucrări au interesat-o mult mai mult decât teoriile paradoxale ale lui Rousseau; Considerând pe Ferney filozoful „cel mai faimos dintre oamenii epocii sale, incomparabil cu alții”, ea, dimpotrivă, a vorbit pe jumătate batjocoritor, pe jumătate ostil despre „Sf. Bernard", autorul „Contractului social", și „Emile" al său l-au recunoscut chiar drept o carte dăunătoare statelor. În fine, ca să nu mai vorbim de multe alte lucrări cu proprietăți și merite foarte diverse, tânăra cu o diligență rară a stăpânit pe Bayle. vocabular critic, după care a apelat de mai multe ori la enciclopedia franceză, dovadă fiind listele lungi scrise de mâna ei.numește articole care o interesau cel mai mult.Catherine a început să dobândească o educație politică mai specializată din momentul în care a început să studieze cu atenție. lucrările lui Montesquieu,

1 Deja în 17 5-1756. Catherine a achiziționat „Discours” de JJ Rousseau pentru biblioteca ei.

împreună cu Plutarh, care a contribuit la „întărirea mentalității minții și sufletului ei”; „Spiritul legilor” ea a numit, după cum se știe, „cartea ei de rugăciuni” și, de asemenea, a apelat de bună voie la „Instrucțiunile” lui Bielfeld, un popularizator. a vederilor de la Montesquieu; Nu trebuie să credem, totuși, că atenția Catherinei a fost atrasă exclusiv asupra literaturii franceze: ea nu a uitat lucrările lui Locke, precum și Beccaria și (mai târziu) Blackstone, din ale căror „comentarii” ea însăși a făcut nu o dată extrase lungi.

Ecaterina, se pare, nu și-a pierdut obiceiul lecturii serioase, dobândit înainte de urcarea ei la tron; dimpotrivă, ea a susținut-o constant, printre altele, datorită bibliotecii ei destul de voluminoase și îndrăgite. Din cele 4 ore pe care împărăteasa le-a dedicat zilnic

activităților mentale, a fost totuși petrecut destul de mult timp scriind: „Nu poți trăi nici măcar o zi fără să faci pipi”, i-a spus odată secretarului său Gribovsky. din ceea ce a scris Catherine și ceea ce a fost scris în mare parte din propria ei mână, se poate observa deja din faptul că publicarea colecției complete a lucrărilor ei ar lua probabil cel puțin 15 volume, numărând ceea ce nu a fost încă publicat.

În timpul vieții singuratice și izolate pe care a dus-o Ekaterina Alekseevna înainte de urcarea pe tron, nu a întârziat să se familiarizeze cu limba rusă, pe care a studiat-o cu interes, având în vedere „bogăția și expresivitatea” ei, și a reușit să ia un O privire mai atentă asupra vieții rusești. În ciuda raționalismului y⅛j⅛^ ⅛*Hi*e din secolul al XVIII-lea, ea a spus în mod repetat că „fără a cunoaște oamenii din trecut, este imposibil să se ia măsuri pentru ei, în prezent și viitor”. Urmând această regulă, împărăteasa a ascultat poveștile anturajului său despre trecut și (mai ales în ultimii ani ai domniei ei) a studiat de bunăvoie istoria Rusiei. Datorită unor astfel de activități, este probabil ca sentimentul de respect profund pe care l-a avut împărăteasa Catherine pentru „cel mai bun bunic al ei”, „geniul” Petru, să fi dezvoltat

Grozav. Realitatea i-a fost însă lămurită într-un alt fel: chiar și atunci când era Mare Ducesă, a făcut cunoștință cu ordinele către ambasadorii ruși și rapoartele acestora către împărăteasa Elisabeta; la urcarea ei pe tron, Catherine a fost personal implicată în toate cele mai importante și chiar deseori mărunte afaceri ale statului. În astfel de condiții, ea a cunoscut puțin mai bine poporul rus și a început să vadă o naționalitate în ei: „Poporul rus”, a scris ea odată, este un popor special în întreaga lume; el se distinge prin perspicacitate, inteligență și forță. Știu asta din douăzeci de ani de experiență din domnia mea. Dumnezeu le-a dat rușilor o proprietate specială.” Astfel de principii nu au rămas fără influență asupra activităților guvernamentale ale Ecaterinei și mai ales asupra politicii sale externe, căreia i-au dat o notă națională.

Părerile Ecaterinei cu privire la sarcinile de guvernare ar fi trebuit să răspundă, de asemenea, naturii domniei ei. Nu degeaba a citit cele mai bune lucrări ale literaturii străine: din ele s-a familiarizat cu ideea unui stat legal și a stăpânit-o mai bine decât predecesorii ei. Din acest punct de vedere, împărăteasa nu numai că s-a recunoscut ca o împărăteasă autocrată, dar a subliniat și că „puterea fără încrederea poporului nu înseamnă nimic” și că „pretextul” guvernării autocratice nu ar trebui să fie „privarea oamenilor de libertate naturală”, ci direcția „acțiunilor” pentru a primi cel mai mare bine de la toți", care deosebea monarhia de „despotism". Mijloacele potrivite, în opinia ei, pentru atingerea acestui gen de scop, împărăteasa a definit destul de clar. în celebrul manifest din 1764, când „promitea cel mai solemn imperialului ei într-un cuvânt, să legitimeze asemenea instituții de stat, potrivit cărora guvernarea scumpei patrii, în puterea ei și cu limitele potrivite, să-și urmeze cursul astfel încât în descendenții fiecare loc de stat ar avea propriile limite și legi pentru a respecta ceea ce este bun în toate

rând." Asumându-și responsabilitățile grele de conducere a imperiului, împărăteasa, nu fără exagerare, a recunoscut responsabilitatea care i-a revenit față de populație. "Întotdeauna, îi scria ea fiului ei, suveranul este de vină dacă supușii lui sunt supărați împotriva el.
"

Caracterul dezvoltat și vederile luminate cu care Catherine a urcat pe tron i-au forțat pe contemporani să-și recunoască capacitatea remarcabilă de a guverna. „Mai mult decât oricine din lume, conform lui Cathcart, era capabilă să conducă o mașină atât de complexă” precum statul rus.

Pregătindu-se încetul cu încetul pentru viitoarele activități educaționale, Marea Ducesă Ekaterina Alekseevna s-a putut convinge cu ușurință de necesitatea sa pentru stat, mecanismul căruia a funcționat destul de prost în timpul ultimei domnii a împărătesei Elisabeta. „Această epocă”, spune, de exemplu, N. Panin despre domnia Elisabetei, merită o notă specială: în ea totul a fost sacrificat până în prezent, dorințelor oamenilor nepotriviți (adică, favoriților) și pentru tot felul de mici aventuri străine în afaceri.” În cele din urmă, departe Poziția încă fragilă în care s-a aflat Catherine la aderarea ei a determinat, de asemenea, măsuri energice din partea ei pentru a restabili ordinea statului și unele concesii în favoarea celor mai proeminente clase ale societății.

Astfel, în timp ce a dobândit fonduri personale pentru a efectua reforme în viața de stat a Rusiei, Catherine a simțit în același timp nevoia ei urgentă, având în vedere unele dintre dezordinea domniei anterioare și temerile cauzate de propriile ei, inițial destul de precare, poziție pe tron.

IU

Când, după lovitura de stat din 28 iunie 1762, cauzată de întreprinderea personală a viitoarei împărătesi și a adepților ei, poziția lor periculoasă la curte și putere

— B —

Din cauza nemulțumirii tot mai mari a societății față de guvern, Catherine a urcat pe tron; a fost îngrozită când a văzut situația tristă în care se afla statul. Inițial, împărăteasa s-a gândit să culeagă simultan informații cât mai detaliate despre starea imperiului și să rezolve imediat problema reorganizării ordinii de stat în comisia de redactare a unui nou cod (1767-1774); dar curând, dezamăgită de rezultatul de succes al întreprinderii pe care o începuse, ea a început să îndeplinească aceeași sarcină fragmentar. Să ne oprim în primul rând asupra primului dintre aceste momente ale politicii sale interne.

Împărăteasa Ecaterina a fost foarte purtată, mai ales în primii ani ai domniei ei, de ideea unei uniforme, consecventă în toate părțile și starea ei legitimă; Între timp, părea cel mai ușor să începem implementarea sistematică a acestei idei prin elaborarea unui nou cod. Exemplul predecesorilor împărătesei și al suveranilor vecini, care s-au străduit și pentru gloria legiuitorilor, a influențat-o probabil pe

Ecaterina a II-a, întărind-o în această intenție. În cele din urmă, pe lângă considerentele abstracte, starea de fapt a stârnit din partea împărătesei dorința de a începe munca la codificarea dreptului cât mai curând posibil. '

Convocarea comisiei a fost precedată de pregătirea de către împărăteasa celebrului Ordin, scrisă în principal pe lucrările lui Montesquieu și Beccaria. Ordinul ne este cunoscut în mai multe ediții: împărăteasa, se pare, a lucrat la ea destul de sârguincios *.

1 Judecând după materialele de întocmire a Ordinului, păstrate în Academia Imperială de Științe, în opera autorului său nu este greu de conturat urma, etapele: ɪ) pe măsură ce a citit, Ecaterina a realizat extrase din textele care i-au plăcut; se succed deci unul pe altul fără nicio ordine (L. ɪ-39; foaie = 4 pagini); 2) apoi Împărăteasa a început să distribuie materialul adunat. Pentru a face acest lucru, ea a marcat materii omogene în marginile extraselor cu un sistem de semne speciale; h) în continuare, ea a adus în sistem pe capitole grupe de extrase, omogene ca conţinut, care au rămas în ordinea tipărită (ll. 64-99).

Redactorul Nakazului a recunoscut personalitatea cetățeanului (libertatea de conștiință și de opinie, drepturile personale și de proprietate), dar a subliniat și necesitatea unui sistem de clasă cu nobilimea în frunte, temperat de relațiile legitime ale grupurilor de clasă cu reciproc. În plus, împărăteasa, în instrucțiunile sale, a indicat personalitatea cetățeanului ca scop al grijii puterii de stat și semnificația reglementară a legilor, care ar trebui să interzică numai ceea ce ar putea fi dăunător fiecărui individ în particular sau pentru întreaga societate în întregime; Deși a insistat asupra procedurilor umane ale instanței în general, ea a considerat în special că este posibilă eliminarea torturii din procedurile penale. În sfârșit, principiul activității naturale a autorităților subordonate și legile de bază ale „stăpânirii autocratice” constituie și ele teme dezvoltării cărora sunt consacrate mai multe capitole ale Ordinului.

De remarcat că membrii comisiei citesc în mod constant Ordinul la ședințele lor, s-au referit adesea la articolele acestuia și au ținut cont de conținutul acestora la elaborarea diferitelor proiecte. Copii ale Ordinului au fost trimise și în locuri publice, unde oficialii „trebuiau să se adune sâmbăta” pentru a citi această lucrare; în fine, în ciuda faptului că Ordinul nu avea putere de lege, în timpurile ulterioare 99-117); Aceasta include, de asemenea, completări la Ordinul ll. 117 + 7 (până la capăt); totodată s-au făcut completări și corecturi; 4) în această formă, opera Ecaterinei a trecut la copist și a fost din nou revizuită de ea, iar modificări minore au fost făcute, se pare, de mâna însăși împărătesei (ll. 44 - $6), care a rescris și câteva dintre capitole. cu propria ei mână (ll. 55-64); $) în cele din urmă, odată cu ultima ediție a Ordinului, textul a suferit mici, deși destul de semnificative, abrevieri, în special la capitolul „angajați” (= iobagi), precum și modificări minore de stil și metodă de referință („ un pais” în loc de En France și etc.), iar întreaga lucrare este împărțită în articole · -Inițial, împărăteasa se pare că nu a determinat complet exact materialul care urma să fie inclus în Ordin. Prin urmare, pe lângă extrasele incluse în manifestul din 14 decembrie.

1766 (ll. 39-41), printre „materiale” se numără note care au fost mai întâi incluse în prima ediție (l. 15), iar apoi alocate Ordinului Procurorului General (ll. 4 ɪ-44).

- 10 -

Uneori, există trimiteri la articolele sale pentru a confirma sau clarifica legile nou emise.

Dacă în Nakaz, împărăteasa a exprimat principiile generale ale codului propus, atunci în „comisia de coduri” instituită înainte de deschiderea „marii adunări”, ea s-a gândit să pregătească materialul istoric necesar lucrării de codificare a dreptului rus.

Catherine a încredințat supravegherea comisiei și conducerea generală a activităților acesteia unor persoane care se bucurau de încrederea ei: Prințul. A. A. Vyazemsky și A. I. Bibikov. Pentru a participa la activitățile „marii adunări”, deputații erau chemați nu numai din oficiile guvernamentale, ci și din toate clasele (cu excepția iobagilor și a clerului). Această metodă de organizare a muncii de codificare a fost, desigur, parțial cauzată de exemplu al predecesorilor împărătesei Ecaterina a II-a, parțial cunoașterea acesteia cu literatura politică străină și cu unele dintre instituțiile Europei de Vest. De asemenea, trebuie avut în vedere că implementarea nevoii generale a unui nou sistem i-a oferit împărătesei posibilitatea de a lua inițiativa și conducerea directă a afacerii „spectaculoase”, care trebuia să „ocupe supușii ei” ` și să răspândească gloria legiuitorului înțelept în toată Europa. Însăși sarcinile comisiei au fost stabilite extrem de larg: ședințele anterioare au funcționat în esență. pe doar două legi (civilă și penală), în timp ce deputații convocați în 1767 trebuiau să informeze împărăteasa despre „nevoile” și deficiențele sensibile ale fiecărui district”, revizuiesc toată legislația și întocmesc un proiect de cod pentru aproape toate sectoarele guvernamentale. viaţă.

Pe scurt, nu avem ocazia să ne oprim asupra organizării acestei chestiuni și a lucrării deputaților convocați din toată Rusia; Să remarcăm doar două recenzii opuse ale contemporanilor despre semnificația „marelui comision”, care a fost în cele din urmă închis, după cum se vede din unele date, pe 4 decembrie.

- Și -

1774 r• „Am prevăzut, scria A. T. Bolotov, că din toată această mare întreprindere nu va ieși nimic, că va fi mult tunete, mulți oameni vor fi smulși din casele lor, mulți bani se vor cheltui pe întreținerea lor, ar fi multe minciuni, strigăte și prostii, dar din toate astea nu va ieși nimic și totul se va termina în nimic. Cu toate acestea, cei care au luat parte la activitățile comisiei și au fost departe de a fi înclinați să o judece favorabil, au vorbit totuși diferit despre activitățile acesteia. „Lucrul important în această comisie, potrivit lui Prince. M. Shcherbatov, a fost că fiecare stat al oamenilor din fiecare district, prin ordinele lor către adjuncții lor, și-a explicat nevoile, iar guvernanții au explicat starea provinciilor lor. Și deși, să spun adevărul, chiar aceste ordine erau pline de aceleași prejudecăți care erau în vocile deputaților, dar aceasta era murdărie din care se putea obține mult aur: căci în toiul lipsei de iluminare. ,

dependență și, s-ar putea spune, nebunie, toți, totuși, nu a lăsat în seama lui să explice ceea ce i s-a părut dureros; Funcționarii din ordinele lor explicau că era întuneric, că era incomod de îndeplinit și că au găsit lucruri insuficiente în legi, fiecare după treburile care i-au fost încredințate; iar aceasta este de ajuns pentru a pregăti lucrurile pentru crearea legilor44. Această părere a unei persoane care era departe de a o închina necondiționat pe Catherine, coincide totuși cu propria ei viziune asupra semnificației comisiei. În primul rând, ea a recunoscut că „comisia Codului, aflându-se în adunare, i-a dat lumină și informații despre întregul imperiu, cu cine avea de-a face și despre cine să aibă grijă44. În al doilea rând, Ordinul Comisiei, în opinia sa, a introdus „unitatea în regulă și raționament , spre deosebire de înainte”. Mulți oameni au început să judece culorile după culorile lor, mai degrabă decât oamenii orbi să judece culorile. Cel puțin au început să cunoască voința legiuitorului și să acționeze în conformitate cu ea." Este clar, așadar, că comisia și-a adus partea de beneficii atât societății, cât și guvernului. De fapt, a avut o oarecare influență asupra reformei reglementărilor regionale4 și asupra dezvoltării sistemului de clasă: pe de o parte, deputații au întărit puterea supremă în intenția de a implementa

Pentru a pune în aplicare aceste transformări, pe de altă parte, prin schimb reciproc de gânduri, dispute la ședințele unei mari adunări și studii asupra diferitelor ramuri ale dreptului actual în comisii private, ei înșiși s-au pregătit pentru adoptarea unei instituții pe provincii și carte.

„Comisia Codului”, a scris Catherine, „a colectat și a rezolvat părți ale legii și ar fi făcut mai mult” dacă nu ar fi început războiul turc.” Oricare ar fi motivele închiderii comisiei, în orice caz, a făcut-o. nu au timp să alcătuiască un set complet și cu atât mai mult să compun un cod nou.

Dezamăgită de posibilitatea codificării imediate a întregii legi rusești, împărăteasa a început să îndeplinească fragmentar dubla sarcină propusă de comisie: pe de o parte, printr-o serie de decrete și „scrisori” separate, s-a ocupat de îmbunătățirea situației rusilor. societate și delimitând interesele grupurilor de clasă, pe de altă parte, la fel prin acte și măsuri constitutive separate, ea a încercat să eficientizeze sistemul organelor guvernamentale și să le stabilească activitățile pe baze mai legitime.

Să aruncăm o privire la această clasă și politica guvernamentală a împărătesei Ecaterina a II-a.

IV

Problema poziției societății ruse în stat a fost o altă întrebare în viața rusă din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea. Este firesc, așadar, că împărăteasa Ecaterina a II-a a dedicat multă muncă pentru a o rezolva în conformitate cu propriile sale opinii asupra sarcinilor „stăpânirii autocratice” și asupra sistemului de clasă.

eu

De remarcat, în primul rând, că Catherine a contribuit la proliferarea numerică a populației, care, în opinia ei, era necesară pentru dezvoltarea bunăstării oamenilor.

13 -

Autorități europene remarcabile din secolele XVII-XVIII. deja cu mult înainte de nașterea Ecaterinei, reproducerea populației era considerată una dintre sarcinile principale ale guvernării înțelepte. Împărăteasa, desigur, a urmat această regulă, exprimată de majoritatea scriitorilor cunoscuți de ea (Lock, Montesquieu, Bielfeld, Justi, Voltaire, Rousseau și mai ales Sonnenfels, precum și Tatișciov și Lomonosov) și ea însăși nu a întârziat să promulgă ea in Nakaz. „Una dintre pozițiile și virtuțile supreme ale oricărui conducător iubitor de Dumnezeu", a scris ea în al doisprezecelea capitol al instrucțiunilor ei, este de a înmulți locuitorii utili societății; prin urmare, este imposibil să găsești suficientă încurajare pentru a înmulți oamenii în stat." Dar, nemulțumită de teorie, împărăteasa Catherine a încercat să pună în practică aceste opinii.

Comisia privată de propagare a poporului (1767) a rațiunii, care, care, care a dat creșterea populației, a respins „obstacolul proprietăților îndepărtate ale căsătoriilor", imposibilitatea de a le încheia măcar rude îndepărtate, și „căsătorie foarte timpurie cu agricultura din agricultură, care încearcă să-și căsătorească copiii pentru a munci timp de 12 ani sau mai puțin și, în plus, cu fete adulte." Deși Ecaterina nu a eliminat direct aceste motive, care se aflau în obiceiurile populare și erau puțin susceptibile de influența guvernului, cu toate acestea, prin înființarea de școli publice și măsuri de dezvoltare a economiei naționale, ea le-a putut slăbi indirect semnificația. Decretul privind necăsătoria mirilor minori cu „fete mature", îndreptat direct împotriva unuia dintre relele enumerate, a primit cu greu o aplicare adecvată în viața reală. Era mai puțin dificil să se aranjeze îngrijirea copiilor nelegitimi necesare pentru a preveni excesul lor. mortalitatea.dacă împărăteasa s-a gândit să realizeze întemeierea Învăţământului o casă destinată, printre altele, la „grijirea înmulţirii locuitorilor folositori societăţii" (1763). În general, ei vor avea grijă de bebeluși (inclusiv cei născuți în lege)

- 14 -

nom căsătorie), probabil s-a îmbunătățit oarecum după publicarea statutului moașelor.

Problemele de igienă publică au atras și ele atenția împărătesei. Ea însăși a decis să se inoculeze cu variola în 1768 și, în curând, l-a supus pe țarevichul Paul aceleiași măsuri de precauție. Zvonurile despre „marele curaj al împărătesei" au pătruns peste tot; exemplul ei, desigur, a captivat curtenii, iar Societatea Economică Liberă a contribuit foarte mult la răspândirea vaccinării în rândul claselor inferioare ale populației. Odată cu introducerea instituției provincii (7 noiembrie 17 75) îngrijirea sănătății publice a primit o organizare mai stabilă: ordinele de caritate publice deschise în 40 dintre ele au fost, printre altele, să înființeze orfelinate, spitale și cămine de

pomană, cămine pentru bolnavi terminali, pentru nebuni și case de lucru (pentru a oferi muncă celor aflați în nevoie); în virtutea „instituției 7 noiembrie „aceleași ordine s-au ocupat de înființarea de farmacii, pentru care fiecare dintre ele a fost alocată o sumă forfetară de 15.000 de ruble și, în general, au supravegheat toate aceste unități. . În plus, farmaciile au primit o organizare suplimentară odată cu publicarea „Cartei farmaceutice” în 1789. În strânsă legătură cu măsurile de igienă publică, a existat și problema hranei naționale, care, datorită îngrijirii Ecaterinei a II-a, a primit o mai puțin caracter aleatoriu și arbitrar, ceva ce s-a întâmplat înainte.-unde, de exemplu, s-au înființat magazine de pâine, care au apărut nu numai în orașe, ci și în unele sate.

Alături de aceste evenimente, care au avut în vedere fenomene mai mult sau mai puțin permanente ale vieții oamenilor, se mai pot pune și pe cele care urmăreau obiective mai aleatorii, deși la un moment dat, nu mai puțin semnificative. Instabilitatea populației a fost influențată, de exemplu, de zborurile sale constante în străinătate. Lupta împotriva acestui rău, care a continuat pe tot parcursul secolului al XVIII-lea, i-a atras firesc atenția Ecaterinei, care a emis până la 50 de decrete asupra fugarilor, diferite însă de cele precedente.

15 -

ordine existente de acest fel în direcţia lor. „Pentru a opri evadările”, citim într-una dintre ele, este necesar să le înlăturăm motivul și metodele*. Prin urmare, în decretele privind fugari s-a promis de mai multe ori o îndulcire a situației acestora. Păstrând populația existentă în interiorul imperiului, Ecaterina a II-a s-a ocupat și de atragerea coloniștilor străini în Rusia, motiv pentru care a înființat biroul de tutelă a coloniștilor străini (1763). Manifestul privind strămutarea străinilor le-a oferit acestora diverse tipuri de beneficii și privilegii la utilizarea terenurilor. situată în principal între Saratov și Astrakhan, în Noua Serbia și în regiunile de est.

Diferitele mijloace la care a recurs Catherine pentru a propaga populația nu au fost probabil în zadar. Populația sa, în orice caz, a crescut de la 19-20 de milioane (în 1762) la 29 (în 1796), fără a număra populația zonelor nou dobândite sub Catherine. S-ar putea crede că creșterea anuală (aritmetică) a populației în acești 34 de ani, egală cu 2 sau 2.250/0, și-a depășit semnificativ creșterea în perioada precedentă.

2.

Vasta populație a Imperiului Rus nu putea reprezenta, desigur, o masă omogenă; structura sa depindea de poziția pe care o ocupa persoana în societatea rusă și de statul secolului al XVIII-lea.

Reforma lui Petru al V-lea, deși nu a creat persoana ca unitate independentă a structurii sociale, în orice caz a curăţat terenul pe care personalitatea umană s-a putut dezvolta liber în timp. Omul rus de la începutul secolului al XVIII-lea. aflat deja în noul învățământ și mai vioi, precum și îmbunătățirea activității economice, a sprijinului spiritual și material pentru manifestarea inițiativei sale personale și

a independenței, care a influențat dezvoltarea individualității sale. La acea vreme, pentru prima dată, teoriile dreptului natural,

16

a contribuit la diseminarea și aprobarea conceptelor de drepturi personale și de proprietate ale unei persoane, care a obținut ulterior acces la legislația noastră. Guvernul a contribuit nu doar indirect, ci și direct la formarea unor astfel de rezultate printr-o serie întreagă de decrete.

Împărăteasa Catherine a înțeles bine semnificația acestor fenomene. „Există două oss (adică topoare), a scris ea, pe care ar trebui să se învârte întreaga masă de legi: primul este capul Justite cu ramurile sale și pur și simplu spune regulile despre siguranța persoanei fiecărui locuitor din imperiu; cealaltă axă este despre proprietatea moșiilor din moștenire sau garanția în proprietatea asupra moșiei oricărei persoane din imperiu. Se vor întoarce roțile în jurul acestor două fără piedici, adică? dreptatea va curge fără piedici, atunci putem considera că statul a fost adus într-o stare solidă, întrucât oricine trăiește în imperiu va considera atunci că bunăstarea lui depinde de aceste legalizări indispensabile.” Părerile exprimate în această notă, împărăteasa a încercat să dezvolte în proiectul civil legi”; în prefața proiectului (începutul anului 1774), sunt indicate scopurile compoziției lor, în acord cu teoriile de mai sus; dar proiectul în sine, aparent, nu a fost implementat.

Motivele unui astfel de eșec nu au fost deloc întâmplătoare: era prea devreme să ne gândim la o personalitate umană liberă în afara subordonării ei grupului social căruia îi aparținea din cauza circumstanțelor. Și într-adevăr, încă de la începutul secolului al XVIII-lea, persoana încă stătea fără apărare în fața statului: nu existau bariere între unul și celălalt. Prin urmare, soarta ulterioară a „principiului personal” a fost făcută dependentă de formarea unor grupuri sociale de clasă puternice, în cadrul cărora personalitatea a continuat să se dezvolte.

Era dificil, totuși, pentru o persoană din timpurile moderne să implementeze drepturi civile mai mult sau mai puțin complexe în acele vechi curte și servicii (adică impozite sau

17 –

serviciu) sindicate care au crescut în Rusia cu mult înainte de secolul al XVIII-lea. Nici unul, nici celălalt tip de aceste uniuni nu satisfacea nevoile urgente ale unei personalități umane vii și libere; deci, când ultimul din secolul al XVIII-lea. a început treptat să se umple cu

ținând, a acceptat din ce în ce mai puțin să se mulțumească cu fosta sferă juridică de activitate obligatorie care i-a fost atribuită de guvern și a căutat să lase cercul acestor relații în libertate. Forme vechi în general

relațiile nu erau puternice: sindicatele prietenoase pierdeau legătura internă care odată își unise membrii între ei, iar lucrătorii din

domeniul fiscal și al serviciilor nu o puteau dezvolta în adâncul lor. Dorința de libertate personală a spart prin această coajă crăpată; Au început să se formeze noi conexiuni, bazate pe interesele de clasă recent apărute ale societății ruse. Apariția lor a fost strâns legată de dezintegrarea formelor antice ale societății noastre. Fiecare persoană din prima jumătate a secolului al XVIII-lea. voia să preia o sumă cât mai mare

drepturi, pe care le-ar putea imagina cu fondurile sale disponibile. Pentru aceasta, însă, nu a fost suficient să ieși din relațiile de prietenie sau oficiale; Singur, complet independent de ceilalți, nu spera să facă față forțelor puternice ale statului și a simțit consecințele dăunătoare ale unor astfel de încercări individuale, care au dus la justificarea fundamentală a kulakilor din mediul rural, monopolurile în comerț și favoritismul. în serviciu. El a înțeles că, în alianță cu persoane care se găsesc în aceeași poziție cu el însuși, fiecare își va putea găsi sprijin pentru propriile pretenții legale atunci când își va prezenta puterea de stat și, prin urmare, a fost de acord să renunțe la o parte din avantajele dorite în favoarea unor astfel de persoane. . Într-un cuvânt, în ochii poporului rus din jumătatea secolului al XVIII-lea. grupul de clasă a devenit din ce în ce mai mult o societate de asigurare reciprocă a vieții libere a fiecăruia dintre membrii săi, cea mai bună garanție politică

2

18 -

drepturile sale civile. Toate aceste idei, alimentate de viața însăși, încetul cu încetul și-au făcut loc în conștiința societății ruse și s-au întâlnit aici cu idealuri sociale destul de vagi transplantate aici din Occident.

Astfel, conceptul de față, i.e. o persoană înzestrată cu anumite drepturi civile (personale și de proprietate), era direct dependentă de conceptul de clanuri de stat, în care se destrăma societatea contemporană a lui Catherine. Din această perspectivă decurg următoarele prevederi generale: i) Fiecare persoană are numai acele drepturi care sunt inerente statutului său; 2) o persoană le folosește până când își schimbă starea în alta, 3) odată cu trecerea unei persoane dintr-un stat în altul, capacitatea sa juridică se modifică în mod corespunzător.

Împărăteasa a contribuit foarte mult la dezvoltarea acestui proces, parțial indirect prin politicile sale economice și educaționale, parțial direct prin stabilirea unor relații de clasă ale grupurilor sociale între ele în drept.

3

Problema poziției unei persoane în stat era, aparent, direct dependentă de problema organizării de clasă a societății ruse. Și începuturile acestui tip de organizație au început să prindă contur în Rusia cu mult înainte de urcarea la tron a Ecaterinei și au continuat să se dezvolte parțial independent de influența împărătesei. Dar dacă Catherine nu a creat moșia, ea a contribuit totuși la dezvoltarea acesteia și a

condus-o pe aceasta din urmă în conformitate cu scopurile urmărite de politica ei internă. Este necesar să se acorde atenție acestui rol al împărătesei.

În formarea sistemului de clasă, au activat factori de ordine economică și spirituală.

Politica economică a Ecaterinei, care nu o dată a apelat la ajutorul celebrului om de afaceri G.N. Teplov în timpul administrației sale, din acest punct de vedere a fost semnificativă mai ales pentru că a afectat probleme de producție.

- 19

administrarea și distribuția în principal de bunuri imobiliare.

Decizia primului dintre ei a influențat mai degrabă soarta claselor inferioare, decizia celui de-al doilea a avut un impact deosebit de puternic asupra poziției claselor superioare ale societății.

În general, putem spune că politica împărătesei Ecaterina a contribuit la dezvoltarea activităților economice care au servit ca trăsături distinctive ale diferitelor grupuri sociale.

. De fapt, în timpul domniei Ecaterinei a II-a, aproape toată fâșia de pământ negru a fost achiziționată; o parte din populația din nordul și centrul Rusiei a început să se mute aici, care. poate fi dovedit prin compararea datelor statistice privind populația pe provincie în anii 1724-1885; acest proces a contribuit treptat la dezvoltarea agriculturii în acele zone în care natura însăși este cea mai potrivită pentru prosperitatea unor astfel de activități. Astfel, pentru prima dată din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, cultura agricolă a primit o bază solidă și un sens mai stabil în economia rusă. În același timp, exportul de cereale în străinătate a crescut semnificativ (exportul de grâu din principalele porturi, cu excepția Mării Baltice, în 1779, de exemplu, a depășit de nouă ori exportul aceluiași produs în 1766), ceea ce probabil a contribuit. la creşterea preţurilor la pâine, care din secolul al XVII-lea. triplă ca mărime. Un astfel de fenomen, desigur, ar fi trebuit să aibă un efect stimulativ asupra agriculturii.

Alături de motivele economice, cele spirituale au influențat și dezvoltarea aceleiași ramuri de producție: Catherine a aderat la concepții fiziocratice, deși destul de vagi, și a contribuit la răspândirea lor în societatea rusă. În plus, în . Împărăteasa și-a exprimat dorința ca în Rusia să apară cărți „publicate despre agricultură, din care fiecare țăran să poată folosi instrucțiuni în nedumeririle sale”.

- 20 -

care a fost foarte facilitat de Societatea Economică Liberă fondată de împărăteasă; Din notele contemporanilor săi este clar, de exemplu, ce influență au avut publicațiile sale asupra interesului crescând pentru agricultură.

Nu mai puțin benefice au fost măsurile lui Catherine privind industria și comerțul rusesc. Catherine a susținut concurența liberă în producție, cel puțin în cadrul acestei clase (de mijloc). Prin urmare, deja prin decretul din iulie 1762, ea a încercat să submineze sistemul de monopoluri care se dezvoltase atât de puternic la sfârșitul domniei anterioare; Împărăteasa a luptat constant împotriva acestui rău. Nu mai puțin remarcabil este noul punct de vedere care a fost mai târziu exprimat de guvern despre fabrici ca obiect al dreptului de proprietate: în virtutea decretului din 1780, „fabricile și fabricile deținute de persoane private nu trebuie înțelese altfel decât ca propria moșie, cu care fiecare poate ъ liber să dispună, fără a avea nevoie de vreo permisiune din partea autorităților. „Astfel, guvernul de atunci a început să recunoască posibilitatea dezvoltării libere a producției din fabrică, indiferent de guvernul forțat. până la 500. fabrici, în timp ce până la sfârșitul secolului erau de patru ori mai multe dintre ele; în orice caz, numărul celor mai importante dintre ele până în acest moment, aparent, a crescut cu aproximativ 4o0/0. - Afacerea fabricii s-a dezvoltat, nu numai în cantitate, dar și în relații de calitate.

În comparație cu vremurile anterioare, producția de lenjerie și țesături de mătase, sticlă și produse din aur și argint a avansat considerabil; S-au dezvoltat și mai mult fabricile de vitriol și zahăr, fabricile de pânze (precum și cele producătoare de alte materiale de lână) și fabricile de calico; În sfârșit, în același timp, au apărut noi fabrici: fabrici de vopsitorie. În general, piele, mătase, in, și apoi

iar fabricile de pânze până la sfârșitul secolului le depășeau pe restul. Producția pe scară largă, aparent, începea să se conformeze nu numai guvernului, ci și nevoilor sociale, iar acest lucru dădea decretului din 1780 mai mult decât un sens formal.

Dezvoltarea producției pe scară largă a fost, de asemenea, facilitată, parțial de la sine, de circulația sporită a bogăției. Părerile și politicile iluminate ale împărătesei Catherine au contribuit foarte mult la aceasta. „Comercial, Ekaterina I. Neplyuev a scris, în cea mai mare parte, interesează libertatea și libertatea.” Prin urmare, în domnia ei a publicațiilor diferitelor compuși comerciali, acestea au fost distruse, precum și vânătăi pentru taxele vamale; în plus, mercantilismul în ochii împărătesei își pierduseră deja semnificația, ceea ce dădea mai mult spațiu importurilor.În continuare, Catherine s-a ocupat de introducerea unui curs de schimb mai uniform și mai stabil pentru moneda metalică și de înlocuirea banilor de aramă cu bancnote (din 1769), inițial „care semnificativ a facilitat circulația în sine”; această din urmă împrejurare, desigur, nu a avut un sens pozitiv pentru mult timp. În cele din urmă, apariția unor noi instituții de credit (deschiderea băncilor în 1762 și 1786: de stat, împrumut și trezorerie) pentru toate clasele, iar categoria operațiunilor bancare a inclus nu numai eliberarea de împrumuturi, ci încă din 1770 acceptarea depozitelor pentru depozitare cu plata dobânzii către investitor, ar fi trebuit să revină comerțul. În asemenea condiții, ar fi trebuit să crească comerțul, a cărui dezvoltare a fost facilitată de îmbunătățirea căilor și posturilor de comunicație, precum și apariția flotei

comerciale, care provocase atât de puțină îngrijorare până atunci, ar fi trebuit să crească, mai ales că posibilitatea relațiile comerciale corespunzătoare au fost garantate în interiorul statului prin noua carte a navelor comerciale, iar în afara granițelor sale prin cunoscuta „convenție maritimă pentru protecția navelor comerciale neutre” din 1780 și înființarea de consulate generale în mai multe porturi străine. într-adevăr, în timp ce exportul din 1762 nu a depășit ɪз milioane de ruble, dimensiunea se apropie de sfârșit

22

secolele au ajuns la 57 de milioane; importurile în aceeași perioadă de timp au crescut aproape în aceeași măsură, de la 8 mi. (ușor) trecut la 39 mil. Așadar, importurile, se pare, s-au dezvoltat ceva mai repede decât exporturile, în ciuda faptului că după tariful din 1766, care a redus taxele de import, a fost emis în 1782 un nou tarif, mai puțin favorabil în acest sens.

Mai mult decât atât, nu strica să remarcăm că, în același timp, poziția Rusiei pe piața internațională a fost în cele din urmă clarificată: exportul de bunuri și materiale vitale pentru prelucrarea industrială a crescut semnificativ în detrimentul exportului de diverse tipuri de produse și mărfuri; s-au produs modificări inverse la importuri. Astfel, Rusia a început să furnizeze din ce în ce mai mult materii prime pe piața internațională și să primească de aici produse manufacturate. Acest proces a fost oarecum oprit de tariful emis de împărăteasa Catherine în 1782 și de ordinele ulterioare care au întârziat importul multor bunuri de lux în Rusia.

Preocupările lui Catherine s-au extins nu numai la întărirea industriilor de producție și transport, ci și la dezvoltarea forțelor spirituale necesare succesului ei. „Onestitatea (împreună cu creditul) este sufletul comerțului”, a scris ea în Nakaz. Poate că sub influența acestui gând, Catherine s-a preocupat de educația clasei comerciale industriale: în orice caz, a încurajat tinerii comercianți să călătorească în străinătate , a fondat o școală comercială și Academia Hu dostvo cu „școală educațională” pentru băieții Yishchan și, în plus, a publicat și distribuit cărți fără bani „folositoare pentru comercianți”; conform dorinței ei, Societatea Economică Liberă a trebuit să studieze și probleme. de acest fel.

Politica guvernamentală pare să fi avut un efect semnificativ asupra producției și să fi crescut diferențele dintre ocupațiile populației agricole și cele ale clasei industrial-comercianți, iar acest lucru a oferit temei economice pentru a face distincția între interesele lor de clasă și între

23

ei înşişi şi în raport cu păturile superioare ale societăţii. „Fermierii (adică țărani), a scris, de exemplu, Catherine, trăiesc în sate și cătune și cultivă pământul, din care fructele care cresc hrănesc tot felul de oameni; și acesta este soarta lor.” O astfel de concepție era însă imposibil de implementat în mod consecvent în legislație: în virtutea decretului din 1776, de exemplu, țăranii care desfășurau meserii comerciale trebuiau să fie incluși în breslele de

negustori, iar un an. mai târziu s-a ordonat să facă același lucru cu țăranii care doreau să se înscrie și aveau o eliberare legală de la proprietarii de pământ sau de la departamentele lor.Ocupațiile industriale și comerciale, dimpotrivă, în opinia împărătesei, ar fi trebuit să caracterizeze clasa de mijloc a oameni; în consecință, ea a confirmat (în 1762 și 1784) decretul ь al predecesorului său, care interzicea achiziționarea de sate pentru fabrici și fabrici.De fapt, însă, comercianții și producătorii aparțineau adesea clasei proprietarilor de pământ sau iobagilor; guvernul însuși nu a reușit să desființeze complet aceste abuzuri. Ocupațiile potrivite pentru comercianți s-au dovedit însă a fi opiniile lui Catherine sunt incompatibile cu demnitatea unui „nobil". „Este contrar esenței stăpânirii autocratice, citim în Ordin, ca nobilimea să desfășoare comerț în ea"; ei ar trebui să-și administreze propriile moșii populate sau să îndeplinească serviciul civil și militar pentru gloria stăpânirii autocratice, și nu se angajează în afaceri comerciale. Cu toate acestea, împărăteasa a confirmat dreptul nobililor de a întreține fabrici și fabrici „în sate și de a desfășura comerț cu ridicata cu produsele proprii fermelor, chiar și în străinătate, și le-a oferit, de asemenea, ocazia (în 1786) să încheie tot felul de cumpărături și contracte caracteristice proprietății nobiliare.Totuși, ea îi privea cu nemulțumire pe cei dintre ei, care se bucurau pe scară largă de acest privilegiu, iar înregistrarea lor în breaslă a fost în cele din urmă interzisă prin decretul din 1790 (26 octombrie).

— 24 —

Atribuirea anumitor activități economice anumitor clase ale societății, aparent, nu a putut fi îndeplinită și a fost încălcată în principal în favoarea clasei nobiliare superioare, care, prin medierea iobagilor lor sau personal, a primit posibilitatea de a participa la activități productive, care în principiu aparţinea numai clasei de mijloc.

Politica economică a împărătesei Ecaterina a II-a nu a vizat însă doar menținerea anumitor sectoare de producție în mâinile claselor inferioare, ci a influențat și o distribuție mai accentuată a proprietății imobiliare a pământului între acestea și clasele superioare ale societății. ,   ,,ɔ.

Sondajul funciar de stat întreprins în 1765 (la 5 martie 1765 a fost înființată comisia de sondaj funciar) a dus la trei consecințe deosebit de importante: la confiscarea multor pământuri arate de țăranii moșieri în vistierie, fără drepturi asupra acesteia, ceea ce în mod firesc ar trebui să aibă. a provocat o reducere a rezervelor țărănești shek și răspund la bunăstarea lor; mai departe, la privarea de moșii ale unor persoane din clasa de mijloc care le dețineau ilegal și, în final, la consolidarea moșiilor deținute în mod legal de proprietarii terenurilor, iar acestor persoane li s-a dat posibilitatea de a cumpăra din trezorerie o parte a terenurilor. au arat. Topografia de stat a plasat astfel vistieria si nobilimea, ca principali reprezentanti ai proprietatii funciare din acea vreme, intr-o relatie mai definita.

Contingentul de pământuri de stat și țărani a crescut semnificativ după secularizarea definitivă a moșiilor clerului (1764), întrucât la acea vreme existau aproximativ un milion de țărani. duș masculin l. Dar și

numărul pământurilor cu țărani aparținând nobilimii a crescut foarte mult, bla-

1 Totuși, judecând după „declarația întocmită din declarațiile transmise în 1760 de la guvernanți, câte suflete aparținând coroanei au fost numărate conform ultimului audit al salariului de capitație”

grație împărțirii de către împărăteasa a unui mare număr de moșii locuite; de fapt, în timpul domniei Ecaterinei a II-a, au fost acordate până la 4∞,0∞ suflete de sex masculin sau până la 800.000 de suflete de ambele sexe, adică. 300.000 de suflete de ambele sexe mai mult decât cele distribuite aproape în aceeași perioadă din 1725 până în 1762. Proprietatea pământului, după cum se vede, a devenit un atribut exclusiv al vistieriei și nobilimii, spre deosebire de alte clase de populație.

Acestea au fost cele mai importante evenimente ale Ecaterinei a II-a, care au contribuit la dezvoltarea factorilor economici în formarea structurii de clasă a societății ruse.

Am subliniat deja mai sus că această structură a fost parțial cauzată nu numai de factori economici, ci și spirituali, care, sub influența guvernului, au jucat un rol destul de proeminent în dezvoltarea inițială în principal a claselor superioare (nobilimea și clerul).). Împărăteasa Catherine, într-o anumită măsură, a asigurat și chiar a susținut ordinea anterioară a lucrurilor. Cei mai apropiați și principalii asistenți ai ei în dezvoltarea educației publice nu pot decât să fie recunoscuți ca I. I. Betsky și F. I. Yankovic de Mirievo.

Cei mai importanți dintre factorii spirituali în formarea sistemului de clasă ar trebui considerați educația de clasă obligatorie, primită ereditar de membrii aceleiași pături sociale. Este adevărat că caracterul său profesional s-a slăbit semnificativ (de exemplu, în corpul de cadeți), iar angajamentul a fost complet distrus sub Catherine; dar acum clasele înseși erau gata să privească o astfel de educație nu ca pe o obligație, ci ca pe un privilegiu al lor. Începutul sistemului de clase, deși a devenit mai puțin exclusivist, a continuat însă să se mențină și în învățământul secundar, unde, alături de instituțiile anterioare ale clasei profesionale, au apărut și altele noi, deosebindu-se de acestea doar prin aceea că asigurau educație.Țăranii economici. au fost apoi numerotate (în Rusia Mare și Siberia) este ceva mai mult decât cifra general acceptată, adică. 992l000, și 1.006.021 d.m.p.

- 26 - împreună cu educaţia în spiritul clasei, separat pentru copiii de ambele sexe. Noile școli erau destinate nu numai claselor superioare, ci și claselor mijlocii (de exemplu, o școală comercială); În același timp, componența studenților din seminariile teologice, al căror număr a crescut considerabil sub Ecaterina a II-a, s-a schimbat semnificativ: destul de variată în prima jumătate a secolului al XVIII-lea, la acea vreme era limitată doar la copiii slujitorilor bisericii. . Deci, caracterul de clasă al educației era încă reflectat clar în sistemul adoptat de împărăteasa Ecaterina a II-a.

Nu se poate spune, totuși, că elevul lui Locke a fost mulțumit de începutul învățământului de clasă. O educație generală și o școală fără clasă, care urmărește mai degrabă obiective pedagogice decât profesionale, s-a stabilit pentru prima dată în Rusia în timpul domniei ei și datorită propriilor activități, care, desigur, nu a fost în concordanță cu începutul clasei în educație. Comisia pentru Organizarea Școlilor Publice din Rusia, fondată de împărăteasă în 1782, până la sfârșitul secolului trecut (1796) înființase până la 316 școli publice, în care peste 17.000 de copii de ambele sexe (în mare parte băieți) și diferite condiții au primit educație generală; Cursurile universitare de care s-a ocupat Catherine erau destinate și unor persoane care proveneau din diferite pături ale societății.

Cu toate acestea, sistemul de învățământ sub Catherine nu și-a pierdut caracterul de clasă. Vitalitatea acestui principiu poate fi explicată prin popularitatea acelor idei despre statul de clasă, care au fost exprimate în Occident de multe autorități și au fost acceptate de Catherine; Nu numai că ea însăși a fost, fără îndoială, sub vraja lor, dar a contribuit și la răspândirea acelorași opinii în societatea rusă.

Deci, din toate cele de mai sus rezultă că împărăteasa Ecaterina a fost supusă influenței organizării societății ruse care se formase înaintea ei, motiv pentru care a extins și a întărit acțiunea unor factori care, sub presiunea legislației, au jucat un rol important. rol important în formarea moșiilor.

27

clădirea Nago; În același timp, însă, ea a fost nevoită să facă mai multe concesii în favoarea unei astfel de distribuții a resurselor economice și spirituale între grupurile sociale, care era mai în concordanță cu condițiile naturale de dezvoltare ale statului fără clase.

IV

Să trecem acum la o scurtă privire de ansamblu asupra politicii interne a lui Catherine, care a vizat direct formarea sistemului social rus.

Această sarcină, în opinia ei, se rezuma în principal la cea mai corectă delimitare a intereselor de clasă în drept. Acest punct de vedere își avea temeiul: discordia socială la acea vreme depindea nu atât de situația reală în care se aflau diferitele clase, cât de lipsa drepturilor unora și de privilegiul altora.

Pentru a stabili însă cu fermitate anumite norme a fost necesar să se pregătească garanții ferme pentru implementarea acestora. Catherine nu a fost niciodată în stare să găsească garanții reale în viața de zi cu zi, poate pentru că nu s-a gândit în avans la această chestiune sau i-a fost teamă să se ocupe de o muncă atât de minuțioasă, neobservată, ale cărei rezultate erau încă cu mult înainte. De asemenea, împărăteasa nu și-a amintit imediat despre garanțiile formale, deși le-a dat societății sub forma unor instituții locale introduse prin reforma provincială din 1775 r•

Oricum ar fi, Catherine s-a gândit inițial să discute problema delimitării intereselor de clasă în comisii private cu caracter birocratic, înființate în 1763-1765. Apoi, nemulțumită de activitățile lor, ea, după cum se știe, a încredințat punerea în aplicare a aceleiași sarcini unei mari comisii pentru a elabora un proiect al unui nou cod; deși munca deputaților nu a fost finalizată, totuși, opiniile și proiectele lor au dezvăluit multe împărătesei însăși și parțial

a predeterminat direcția politicii sale de clasă. Desigur, atât secretarii de stat ai Catherinei, cât și unii dintre apropiații ei, au contribuit la implementarea acestor sarcini.

La treptele cele mai de jos ale scării sociale se aflau țăranii, cea mai populată clasă a societății ruse. Poziția celei mai importante dintre categoriile acestui strat nu a fost aceeași.

Țăranii de stat (casnici și de stat), al căror număr a crescut semnificativ din cauza secularizării moșiilor clerului și a aderării odnodvorților (1764), precum și a unor categorii minore ale populației, aveau mai puțin nevoie să-și îmbunătățească viața. *: acest grup de țărani a rămas relativ liber, cu excepția unora „alocați”, care erau în mare dependență efectivă de proprietarii fabricilor private. Deși împărăteasa într-una dintre însemnările ei scrise de mână și-a exprimat intenția fermă de a „elibera pe toți”. palatul de stat și țăranii economici”, chiar și cei dintre ei care ar fi acordat „Când se va face situația așa cum trebuie”, cu toate acestea, soarta acestor clase, semnificativ egalate între ele, nu s-a schimbat semnificativ în timpul domniei ei; doar viața țăranilor desemnați a fost oarecum îmbunătățită datorită decretelor din 1779 și din anii următori.

Situația iobagilor, al căror număr depășea cu puțin numărul țăranilor de stat, era mult mai dificilă.

Problema drepturilor personale și de proprietate ale țăranilor iobagi nu se maturizase încă în prima jumătate a secolului al XVIII-lea, când întreaga populație era în mod egal aservită statului și caracterul privat al cetății țărănești nu fusese încă pe deplin lămurit. Dar după

* Judecând după „raportul întocmit din declarațiile transmise în 1769 de la guvernanți, câte suflete incluse în salariul de capitație sunt considerate ca aparținând coroanei”, numărul țăranilor de stat a ajuns la 3·380.372 d.m.p., ceea ce ar fi aproximativ 460/ 0 din totalul populaţiei ţărăneşti a Rusiei Mari şi a Siberiei.

din a doua jumătate a secolului al XVI-lea, țăranii s-au dovedit a fi singura clasă puternică în nobilime, iar nobilimea, dimpotrivă, a primit „libertate”, iar puterea ei asupra iobagilor a început să se distingă de puterea de stat, problema poziţiei lor în societate a ieşit în prim-plan mai accentuat decât înainte, timp în care au început să-şi dea seama că „ţărănimea, ca un clan foarte populat, util şi necesar al statului, aducând nu numai beneficii şi nevoi necesare moşierului; dar și statul însuși, are dreptul, la fel ca și alte clanuri ale statului,

să ceară protecție împotriva violențelor aplicate asupra sa, mai ales că dacă, în ciuda toată severitatea proprietarilor de pământ, țăranului i se refuză acest ultim refugiu, atunci el nu va mai avea decât disperare, scăpare și răzvrătire împotriva stăpânului său".

Împărăteasa Catherine a interiorizat bine aceste opinii. Ea a fost prima dintre suveranii ruși care a exprimat decisiv ideea că iobagul este aceeași persoană cu stăpânul său și, cu ironie caustică, a dedus consecințele părerii opuse. „Există un iobag care nu poate fi recunoscut ca persoană, citim într-una dintre însemnările ei scrise de mână, prin urmare, el nu este o persoană; dar recunoașteți cu bunăvoință că vom fi creditați cu glorie și dragoste considerabilă pentru umanitate din întreaga lume. Tot ce urmează [se spune] despre sclav este o consecință a acestei poziții evlavioase și a fost făcut în întregime pentru vite și de vite." În ochii Ecaterinei, iobagul nu era doar o persoană, ci și o persoană, că adică trebuia să fie special, înzestrat cu anumite drepturi personale și de proprietate. „Libertatea naturală" chiar și în rândul țăranilor ar fi trebuit să fie supusă celor mai puține restricții posibile. Această idee a fost exprimată public sub forma unei întrebări propuse Societății Economice Libere și sub forma unui principiu general în capitolul XI. Ordin. Ideile proclamate de împărăteasă au fost discutate energic de mulți în societate și în comisie, mulți

treizeci -

Majoritatea membrilor comisiei din 1767-1774 s-au pronunţat şi ei în favoarea îmbunătăţirii vieţii ţărăneşti.

Dar toate aceste pia desideria erau mai ușor de spus decât de pus în practică.

Iobăgia, care a fost în cele din urmă stabilită în esență abia după prima revizuire, nu devenise încă învechită sub Catherine; simpla înmuiere a ei a fost asociată cu o serie întreagă de dificultăți practice, pe care nobilii le-au subliniat cu ușurință și care nu au putut să nu o încurce pe împărăteasa. Dar au existat și alte circumstanțe care au făcut dificilă realizarea reformei. Slăbiciunea forțelor a obligat guvernul să transfere stăpânilor executarea unor funcții administrative și judiciare minore în raport cu țăranii. Nobilimea, profitând de asemenea slăbiciune a instituțiilor locale, a transformat puterile oficiale încredințate lor într-un privilegiu de clasă: țăranii au devenit supuși ai stăpânilor lor - „suveranii". Aceste relații au fost consolidate și de teoria politică a sistemului monarhic. , conform căruia nobilimea ar trebui să joace în mod firesc rolul de putere de mediator între suprem și popor.Rezultatele unei astfel de transformări sunt clare.Domnul-suverani stăteau între supușii lor țărănești și puterea de stat.Aceasta explică absența legilor privind țăranii. drepturi: pentru țărani, legea a servit drept voință sau, mai precis, arbitraritatea lor-suverane, moșiile proprietarilor de pământ au devenit „de nepătruns pentru autoritățile statului" . Chiar din acest punct de vedere, a fost posibil să se apere imuabilitatea vieții iobagului, bazându-se nu pe principiile dreptului privat, ci pe principiul de bază al dreptului de stat rus din acea vreme despre imuabilitatea formei monarhice de guvernare, care este ceea ce au făcut membrii comisiei din 1767-1774, pronunțându-se împotriva limitării

puterii stăpânului asupra țăranilor. Mai mult, urmând opiniile „celui mai bun despre legile scriitorului”, Catherine a trebuit să admită că încălcarea prerogativelor nobilimii (les prérogatives des seigneurs, du clergé, de la noblesse et des villes) ar trebui să conducă la înființare. a unui stat democratic sau despotic din țară.

31

stva. În cele din urmă, din moment ce împărăteasa i-a privit pe nobili ca pe un sprijin al monarhiei, atunci din acest punct de vedere, se pare, nu a îndrăznit să atingă avantajele lor: nu a avut o oportunitate complet convenabilă de a îndeplini această sarcină dificilă. La începutul domniei sale, de exemplu, poziția excepțională a împărătesei după lovitura de stat din 28 iunie și neliniștea continuă a țăranilor nu i-a oferit ocazia să limiteze privilegiile nobiliare. Mai târziu, propria ei stare de spirit s-a schimbat oarecum, mai ales că planurile liberale ale împărătesei nu au găsit un sprijin suficient de puternic în societatea din jurul ei: toate clasele libere au încercat să obțină dreptul de a deține iobagi; Majoritatea nobililor, inclusiv oamenii care nu au fost lipsiți de o anumită educație, au recunoscut iobăgia ca un fenomen mai mult sau mai puțin normal, au fost neîncrezători în libertatea țărănească și au considerat că intervenția puterii de stat în relațiile lor cu iobagii este inutilă pentru guvern și ofensatoare pentru ei înșiși. În asemenea condiții, Caterinei i-a fost greu nu numai să supună sistemul social unei transformări radicale, ci și într-o anumită măsură să înmoaie relațiile care se stabiliseră deja între grupurile sociale înainte de urcarea ei la tron. Exemplul suveranilor vest-europeni nu putea influența direcția politicii de clasă a împărătesei ruse: ea nu era lipsită de simpatie pentru reforma Mariei Tereza, dar și destul de sceptică; În același timp, Catherine nu a putut să nu observe tendința opusă în literatura și legislația europeană.

O enumerare a tuturor acestor condiții nefavorabile în care a fost plasată punerea în aplicare a reformei explică, poate, oarecum de ce Catherine, care visa că iobagii „ar putea plăti pentru eliberarea stăpânului lor”, și copiii lor, născuți după 1785, ar fi avut a primit libertatea fără nicio răscumpărare, de fapt, a făcut atât de puțin pentru a-și îmbunătăți pur și simplu viața. Adevărat, ea le-a interzis oamenilor liberi și liberților să intre în iobăgie (decrete

— 32 —

1775 și 1703 r•)• au eliminat și vânzarea țăranilor fără pământ la vânzarea moșiilor la licitație (1771) și, în general, au limitat oarecum comerțul cu iobagi. Dar, în același timp, Ecaterina a contribuit la întărirea iobăgiei în Rusia Mare și extinderea acesteia în noi zone. Iobagilor, de exemplu, li s-a interzis să se plângă de proprietarii de pământ (1767), chiar și în acele cazuri când stăpânul îi supunea la interogații „părtinitoare” și la pedepse severe, în conformitate cu propriul „cod” inventat sau cu propriul lor arbitrar, și acest lucru un fel de pedeapsă era uneori echivalent cu o pedeapsă cu moartea dureroasă. În ciuda faptului că, în virtutea instituției provinciilor, guvernatorul trebuia să-i protejeze pe iobagi de asuprirea stăpânilor și că o astfel de intervenție a fost de fapt descoperită uneori în ultimul sfert al secolului al XVI-lea,

împărăteasa însăși era conștientă de faptul că necesitatea, nemulțumită cu măsuri punitive aleatorii și adesea contradictorii, prevederea generală pe cale de a face ce să facă cu astfel de oameni, care folosesc severitatea împotriva oamenilor, dar, aparent, nu s-au ocupat de finalizarea rapidă a uneia dintre cele mai semnificative lacune în legislația contemporană. Dimpotrivă, ea chiar și-a extins puterea de pedeapsă a stăpânului asupra iobagilor săi, permițându-i să-și trimită oamenii la muncă silnică cu dreptul de a-i lua înapoi după bunul plac (1765), iar instanța „nici măcar nu i-a putut cere despre motivul exilului și examinează problema.” Să observăm că acest decret nu numai că nu a fost cauzat, ca legea din 1760, de considerente de stat, dar într-o oarecare măsură le-a contrazis direct. Întărirea iobăgiei în Rusia Mare, Catherine, în plus, a contribuit la răspândirea acesteia în zonele recent anexate sau nou dobândite de trupele ruse (în Belarus, Rusia Mică și Novorosia).

Astfel, până la 45% din populația totală a imperiului (în Rusia Mare și Siberia), în ciuda dorinței Ecaterinei de a-și îmbunătăți situația, a continuat să fie în sclavie.

- 33 - un grup de societate nesemnificativ ca mărime și de-a lungul întregii sale domnii a așteptat în zadar măsuri care să schimbe în mod semnificativ ordinea, „împotriva justiției”. faimoasa carte A. Radishcheva .

Mult mai mult a făcut împărăteasa Catherine în favoarea claselor libere ale societății, care la acea vreme au primit acele „prerogative”, datorită cărora Catherine a văzut domnia ei ca având un caracter mai degrabă monarhic decât despotic.

Până în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, componența clasei de mijloc a oamenilor din orașele rusești nu numai că a crescut (la acea vreme a ajuns la aproape 228,2 mii de suflete), dar a devenit și mai complicată: împreună cu clasele comerciale industriale, categoriile. au apărut persoane care au prestat servicii nu proprietăți pur materiale; în plus, multe grupuri sociale mici care nu și-au găsit un loc în alte clase au trebuit să fie incluse în același „tip de oameni”. În mod firesc, prin urmare, Catherine și-a imaginat clasa de mijloc în contururi destul de vagi: luând în considerare numele ei „o consecință a muncii asidue și a bunelor moravuri”, ea a inclus printre el, în principal, pe toți cei „care, fără a fi nobil sau fermier, practică artele, științele, navigația (adică comerțul exterior pe propriile nave), comerțul și meșteșugurile. .” Dar, diferită Această condiție de restul ocupațiilor inerente acesteia, împărăteasa a inclus însă și alte categorii aici pe temeiuri noi, de exemplu: toți cei care au părăsit școlile și căminele de învățământ, „copiii” funcționarilor care au fost. nu din nobilime şi care nu slujiseră în nobilime. Mai târziu, opiniile lui Catherine nu au devenit mai clare: „familia neutră”, în opinia ei, ar fi trebuit să includă proprietarii imobiliare în

1 Împreună cu „comercianții” provinciei: Novorossiysk, Azov, Polotsk și Mogilev, a numărat până la 240 de mii (declarația sus-menționată din 1769).

limitele orașului, angajați în anumite ocupații și sarcini, apoi persoane a căror poziție era caracterizată doar de ocupații și sarcini.

Oricum ar fi, „clasa de mijloc” a oamenilor în ochii Ecaterinei s-a dovedit a fi un reprezentant nu numai al bogăției materiale, ci și al mijloacelor culturale ale populației; deși și-a pierdut semnificația exclusiv împovărătoare, a dobândit o mai mare importanță. poziție independentă în stat, care a fost mult facilitată de măsurile împărătesei.

Libertatea de pedepse corporale, de exemplu, acordată cetățenilor eminenti și comercianților din prima și a doua bresle, precum și permisiunea comercianților de a păstra magazine în casele lor și de a desfășura comerț cu acestea, au extins drepturile personale și de proprietate ale clasei de mijloc. al oamenilor. „Comparația sensibilă a negustorilor cu țăranii prin poziția lor într-un salariu de capitație”, care i-a condus „la o asemenea inerție încât ei înșiși le era rușine de existența lor”, a fost distrusă de decretul din 1775, care a instituit o taxă ı0/o. pe capital, „după conștiința celor declarați.” comercianți care s-au înscris în breaslă; acest decret, scris de Catherine cu propria ei mână, potrivit negustorilor înșiși, i-a eliberat de „fosta sclavie” și, făcându-i „liberi”. cetăţeni”, a înlăturat de la ei „taxul dispreţuitor prin care aproape că nu se distingeau de ţărănime.” În curând aceleaşi clase au primit posibilitatea de a nu îndeplini personal obligaţiile de conscripţie (1783), pe care le-au cerut în repetate rânduri guvernului. administrarea „serviciilor guvernamentale”, care a presupus mult efort din partea negustorilor, în ciuda instrucțiunilor guvernatorilor înșiși, nu a fost îndepărtată de la oamenii cu avere medie (cu excepția negustorilor primei bresle) și a dat totuși parțial este fostul său caracter împovărător.

Din acest motiv, organizarea acestui stat a primit, datorită activităților Ecaterinei, o dezvoltare ulterioară. Prin instituția provinciilor, împărăteasa a acordat clasei de mijloc a oamenilor dreptul de a reprezenta aleșii în instituțiile orașului și dreptul de instanță de clasă (la magistrați și șobolani).

— 35 —

Shah, din 1773 subordonat în unele privințe guvernatorilor), și prin acordarea unei hărți orașelor ^785) a clarificat structura lor socială pentru o lungă perioadă de timp. Deja în „proiectul de legi privind drepturile rezidenților statului clasa de mijloc”, compus în comisia de redactare a unui nou cod, cele mai importante puncte au fost conturate, atinse și parțial dezvoltate în cartă, „unul dintre principalele decrete de stat imuabile și inviolabile” ale Ecaterinei . În virtutea acestui act, „societatea orășenească”, care consta în principiu din clasa de mijloc a oamenilor, dar includea de fapt și alte elemente, a primit statutul de entitate juridică, cu drepturi de proprietate inerente și putere politică în raport cu fiecare locuitor individual. . Mai departe, clasa de mijloc a dobândit în cele din urmă caracterul de stat ereditar, accesibil, însă, în anumite condiții și altor categorii de populație. În cele din urmă, acest stat, împărțit în fiecare oraș în mai multe grupe care diferă destul de mult între ele în drepturi și

responsabilități, era supus unor reglementări (gânduri), în care principiul non-clasei era combinat cu clasa, astfel încât toate șase clase ale cărții filistene orașului, deși și nu toate în aceeași măsură au fost reprezentate aici în persoana vocalelor lor.

Noul dispozitiv, însă, a rămas multă vreme o formă moartă, lipsită de conținut viu. Membrii „a treia” stare, pe de o parte, încă nu aveau suficientă forță materială și spirituală pentru a ocupa locul care le-a fost atribuit în ordinea socială, pe de altă parte, părăsind de bunăvoie starea lor, atât de accesibilă clasele inferioare și nepierzându-și caracterul exclusiv impozabil, acestea s-au transferat în clasa nobiliară mai privilegiată. Încercarea lui Catherine de a crea o „clasa de mijloc de oameni” s-a dovedit a fi nu numai prematură, ci aproape inutilă: fluctuații constante în determinarea alcătuirea „clasei de mijloc a oamenilor” și natura mixtă a organizării acesteia

— 36 —

ei înșiși au mărturisit imposibilitatea de a-i distinge într-o clasă închisă, puternic izolată de ceilalți.

Nobilimea rusă se afla într-o altă poziție. Deja înainte de urcarea pe tron a Ecaterinei*, aceasta reușise să dobândească beneficii destul de însemnate, precum, de exemplu, „libertatea” și dreptul exclusiv de a deține nu numai moșii locuite, ci și iobagi fără pământ, ca proprietate deplină, care, totuși, , este adesea încălcat în practică.Bineînțeles că, după lovitura de stat din 28 iunie, nobilimea rusă a început cu nerăbdare să aștepte de la Ecaterina a II-a o extindere în continuare a privilegiilor lor și o organizare mai durabilă a „corpului nobiliar”. Ea însăși a contribuit nu puțin la dezvoltarea acestor așteptări și la formarea „un tip special de oameni plasați între stat și popor.” Deja în tinerețe ea a recunoscut că a simțit o mare înclinație de a „cinsti familiile străvechi”. iar la vârsta adultă a fost influențată de învățăturile lui Montesquieu, conform cărora nobilimea ar trebui să servească drept sprijin pentru monarhie și a stăpânit bine regula principală, în opinia sa, a sistemului monarhic: „point de noblesse, point. de monarque.”

În definirea acestei stări, Catherine, totuși, s-a abătut de la teoria lui Montesquieu. Deși, potrivit Ordinului, „nobilimea este o marcă de onoare, deosebindu-i de alții pe cei care sunt împodobiți cu ea”, totuși, alături de onoare (onoare), singura recunoscută de Montesquieu, ca principiu al sistemului monarhic, Împărăteasa a pus și virtutea, adică începutul, stabilit de autorul „Spiritul legilor” ca bază pentru democrație, nu monarhie; totusi pentru mine? niyu studenții săi, ambele principii trebuiau să servească drept „reguli pentru nobilime”.

Cu astfel de opinii ale Ecaterinei cu privire la importanța nobilimii în imperiu, preocupările ei cu privire la această clasă sunt de înțeles.

Manifest din 18 februarie 1762, care acorda libertatea nobilimii, i.e. libertatea de îndatoririle oficiale nu a adus pe toată lumea în deliciul pe care unul dintre contemporanii săi a descris-o atât de viu; erau în capitală

37 —

nobili care vedeau în ea o singură „umbră a libertății.” Fără a distruge puterea legii, la 8 februarie, Ecaterina a instruit, așadar, „comisiei pentru libertatea nobilă” pe care a înființat-o să revizuiască manifestul lui Petru al III-lea și să „aducă conținutul acestuia”. „la cea mai bună perfecțiune” (1763). „Raportul”, alcătuit din membri ai comisiei într-un spirit de clasă îngustă și care afectează în principal drepturile personale ale nobilimii, nu a mulțumit-o pe împărăteasa: ea a profitat de comisia nou convocată pentru redactarea unui nou cod pentru să-i atribuie, printre altele, muncă și pe această chestiune.Proiectul „drepturile nobililor” (1768), împreună cu legea nobilimii baltice, au servit drept prototip pentru carta nobilimii (1785); totuși, una dintre edițiile sale originale a fost scrisă sub influența vechiului concept al clasei de serviciu, spre deosebire de cealaltă, care avea în vedere un punct de vedere exclusiv de clasă. Deși Catherine a ținut cont de modificările aduse textului scrisorii de către unii dintre apropiații ei, totuși, ea a reușit să se abțină de la extremele ambelor opinii.

În carta din 1785, care confirma aproape toate cele mai importante drepturi ale nobilimii ruse, pentru prima dată s-a stabilit în cele din urmă conceptul de persoană liberă, cel puțin în cadrul unei clase, și s-a dat o organizare socială puternică întregului superior. clasa, parţial deja atinsă în instituţia provinciilor (1 775). De fapt, în virtutea cartei, nobilii au primit „avantaje personale”, precum libertatea și libertatea de la serviciul obligatoriu, și au fost scutiți și de pedeapsa corporală, care nu corespundea noilor concepte ale onoarei de clasă a nobilimii; în plus, li s-au acordat drepturi exclusive asupra proprietății pământului, extinse la toate produsele pământului, nu numai la suprafață, ci și în profunzimea acestuia; diferite metode de exploatare economică a resurselor naturale din moșiile nobiliare au primit și protecție legală, si con-

38 —

fiscația lor a fost distrusă. Toate aceste drepturi personale si de proprietate ale nobilimii (la care erau atasate si unele privilegii fiscale) erau asigurate de inviolabilitatea demnitatii nobiliare, protejata de instanta si de autoritatea suprema.

Dar, pe lângă drepturile civile, nobilii, în virtutea cartei din 1785, au primit o organizare mai durabilă. Societățile nobiliare locale aproape că nu existau la începutul secolului trecut; chiar și redactorii proiectelor din 1730 aveau încă o înțelegere destul de vagă a acestora. Abia după ce nobilii au fost eliberați din serviciul obligatoriu (1762), transferul lor în provincii a devenit posibil, ceea ce a creat, desigur, condiții mai favorabile pentru formarea societăților locale, a căror necesitate era deja destul de clar recunoscută de reprezentanții acestui clasa în 1767 - 1774. Mai mult, alegerile conducătorilor şi deputaţilor în vederea lucrărilor viitoare ale comisiei de redactare a unui nou cod au dat deja naştere la începuturile unei astfel de organizaţii. Această problemă, încă slab atinsă în proiectul din 1767, a fost în cele din urmă rezolvată doar prin carta din 1785, care a acordat drepturi semnificative societăților nobiliare locale. Adunării i s-a permis să verifice cartea de

genealogie nobiliară întocmită de deputați nobili și să excludă din mijlocul ei un nobil care fusese discreditat în vreun fel; aleg funcționari care îndeplinesc o anumită calificare și formează o trezorerie specială de către membrii voluntari ai nobilimii; el , în cele din urmă, i s-a permis să reprezinte guvernatorul general sau guvernatorul cu privire la nevoile și beneficiile publice ale nobilimii, precum și să „aducă” reprezentări și plângeri prin deputați atât la Senat, cât și la suveran.

Acestea au fost cele mai importante drepturi și avantaje acordate de Ecaterina nobilimii ruse. Majoritatea nobililor, însă, „au citit și au înțeles” puțin din scrisoare, iar minoritatea capabilă să o înțeleagă a fost nemulțumită de conținutul ei. De fapt, deși unii dintre cei moderni

Unii oameni au numit Carta Ecaterinei „un dar pentru nobilime, fără valoare pentru săraci”, pentru care alții au văzut în ea „mai mult o privare decât o acordare de drepturi”; Într-adevăr, carta era destinată clasei nobiliare în întregime și, prin urmare, nu justifica așteptările nobilimii nobiliare, care probabil erau nemulțumite de faptul că Ecaterina s-a opus dorinței majorității reprezentanților săi de a fi închisă într-o familie ereditară. castă: conform părerii ei că „bunătatea etel cu merit îi ridică pe oameni la nivelul nobilimii”, împărăteasa, printre izvoarele acestei demnități, a păstrat vechimea în serviciu, privând astfel în cele din urmă nobilimea pjfccкoe de oportunitatea de a dobândi un strict aristocrat. Semnificația politică independentă a societăților nobiliare locale a fost subminată de faptul că componența lor a continuat să includă în mare parte nobili cu puțină educație, evitând de bunăvoie serviciile electorale și incapabili de a profita de drepturile ce le sunt conferite; din aceste motive, precum și ca lipsa de certitudine a legii, adunările nobiliare erau de fapt subordonate în mare măsură guvernatorilor și guvernatorilor generali.

Cu favoarea ei evidentă față de nobilime, împărăteasa îi privea însă pe membrii acestei clase ca pe oameni obligați moral să îndeplinească serviciul militar sau civil, pentru care din 1771 era direct interzisă acceptarea persoanelor cu grad fiscal; În legătură cu acest punct de vedere a fost stabilirea privilegiului de clasă (nobil) în rândurile unuia și altui tip de serviciu.

Astfel, deși Catherine a recunoscut vechimea drept sursă a demnității nobiliare, ea în același timp a îngreunat atingerea acesteia de către persoanele de origine nenobilă și, prin urmare, a avantajat punctul de vedere de clasă din care a început legislația în acest sens. parte.

Atenția lui Catherine a fost atrasă în principal asupra societății laice; poziţia clerului în sine

a fost de puțin interes pentru admiratorul lui Voltaire, mai ales că fusese deja parțial clarificată de binecunoscutele decrete din 1762, care au provocat o puternică nemulțumire în rândul oamenilor din cler față de predecesorul ei. Ecaterina a contribuit cu greu la formarea

acestei clase, care la vremea ei dobândia deja un caracter ereditar: acceptând să scutească clerul de pedeapsa corporală „provocată de comandanții spirituali”, a îngreunat intrarea în monahism și a făcut mai ușor părăsi clerul.Legea 17 64, care a desființat moșiile bisericești și a introdus toiagul bisericii, vechiul impozit, pe care clerul îl suporta în favoarea episcopilor, a fost distrus, după cum se știe, și peste 30.000 de clerici obișnuiți, împărțiți între diverse slujbe, au scăpat și de sub puterea lor, au primit salariu de la guvern, firesc, în astfel de condiții și-a pierdut semnificația ca corporație politică mai mult sau mai puțin independentă în stat.

Aceasta este direcția în care împărăteasa Ecaterina a II-a s-a gândit să rezolve problema delimitării intereselor de clasă. În sistemul prezentat de ea, țăranii nu numai că au servit drept sprijin pentru stat, ci au devenit și sprijin pentru nobilime. În clasa de mijloc, ea a văzut sursa forțelor materiale și culturale (spirituale) ale imperiului și a recunoscut nobilimea ca o clasă care guvernează stratul inferior și subordonată puterii supreme, care de acum încolo stătea în frunte. a unui stat complet secularizat.

Poziția grupurilor sociale în Rusia la acea vreme, după cum se poate observa, era încă determinată aproape exclusiv de semnificația lor pentru stat, dar obiectivele sale s-au extins, prin urmare poziția acestor grupuri a suferit modificări corespunzătoare.

Nu se poate spune, totuși, că ideea unei societăți fără clase a fost complet absentă din oamenii de atunci; a fost dezvoltat nu numai abstract, ci și concret, cu

— 41

în contrast cu viaţa de provincie. Însăși Catherine a făcut ceva în acest sens: orașul, guvernul orașului și, în special, poliția în legislația ei au primit de mai multe ori o semnificație socială; dar dezvoltarea sistematică a acestei idei în viața reală a aparținut viitorului îndepărtat.

Împărăteasa s-a gândit să găsească garanții formale ale sistemului social pe care l-a instituit în noile organe ale poliției executive și ale curții: unii aveau mai multe șanse să prevină infracțiunile, alții erau chemați în primul rând să restabilească drepturile încălcate.

Primele au fost introduse de instituția asupra provinciilor (1775) și carta protopopiatului (1782), a doua de către aceeași instituție a provinciilor, completată parțial în acest sens prin hrisoavele din 1785.

Datorită principiului jurisdicției fiecăruia doar egal cu el însuși, la care Ecaterina a II-a a încercat să adere, nu numai componența instituțiilor regionale a fost recrutată în mare parte din reprezentanții aleși ai societăților locale (cu excepția clerului și iobagilor), ci și a acestora. sistemul era, cel puțin, subordonat autorităților mijlocii și inferioare, organizației de clasă, care, desigur, determina funcțiile fiecăreia dintre aceste instituții. O anumită independență a puterii judecătorești față de puterea administrativă a dat instanțelor succesorale o importanță și mai mare.

Totuși, într-o instanță conștiincioasă, care abia avea sensul pe care Catherine i-l atribuia, se pot vedea deja embrionii unui proces cu juriu; împărăteasa a fost, fără îndoială, interesată de aceasta din urmă: s-au păstrat propriile însemnări scrise de mână despre acest proces și meritele sale.

Astfel, poliția locală și autoritățile judecătorești, introduse prin reforma provincială, trebuiau să servească drept garanții legale ale relațiilor sociale legitime în spiritul de clasă și, într-o anumită măsură, au atins efectiv acest scop.

42

V

Reforma de clasă a Ecaterinei a II-a s-a rezumat, în esență, la o încercare de a stabili relații legitime între grupurile de clasă între ele și cu puterea statului. Aceeași direcție nu este greu de văzut în politica guvernamentală a împărătesei: datorită ei, societatea rusă, ca o combinație a acestor grupuri, a căpătat o semnificație ceva mai independentă în stat, iar activitățile autorităților subordonate au dobândit o mai mare regularitate.

Educația într-un spirit în concordanță cu principiile absolutismului iluminat i se părea Catherinei un mijloc puternic de formare politică a populației. „Regulile educației", a scris ea în Nakaz, sunt primele fundații care ne pregătesc să fim cetățeni." Deși Catherine nu a implementat proiectul uneia dintre comisiile private din 1767-1774 privind introducerea învățământului obligatoriu universal în Rusia, ea s-a ocupat totuși de înființarea primelor școli în Rusia, de școli publice și de îmbunătățirea învățământului universitar superior; sub influența ei directă, au fost publicate multe cărți, care au primit, probabil, o răspândire mai largă decât înainte, datorită unei oarecum mai mari. renașterea pieței cărții.La numărul de măsuri pedagogice ale Ecaterinei se pot adăuga și multe dintre decretele și „instituțiile" sale, în care ea a dat de mai multe ori societății lecții de înțelepciune politică.

Dar, crescuți în acest fel, cetățenii nu puteau rămâne făpturi fără glas, condamnați la „tăcere". Și într-adevăr, împărăteasa, care spunea că „libertatea este sufletul a tot ce este în lume" și că „fără ea totul este mort, " a trebuit să permită o oarecare independență în opiniile supușilor lor. Cel mai ușor era să se facă acest lucru cu privire la acele manifestări ale acesteia care nu aveau semnificație politică directă; acestea includ, de exemplu, libertatea de conștiință, care

– 43

Catherine însăși a recunoscut parțial acest lucru în instrucțiunile ei. „La vârsta de 6 ani", i-a spus ea odată lui A. Khrapovitsky, toate schismele vor dispărea; de îndată ce școlile publice vor fi înființate și înființate, ignoranța va fi distrusă de la sine; „nu este nevoie de violență aici." În conformitate cu acest punct de vedere, ea „s-a demnizat să desființeze actele anterioare comise împotriva

schismaticilor pentru superstiția lor de cruzime și oprimare” și a emis un decret privind toleranța tuturor religiilor (1773); dar punctul de vedere remarcat nu a împiedicat-o pe Catherine să-l pedepsească aspru pe Arseni Matseevici, care și-a exprimat deschis nemulțumirea față de secularizarea numelor bisericilor și s-a făcut vinovat de „insultarea maiestății ei imperiale”, precum și de luarea de măsuri punitive împotriva devoratorilor de ambasadori ai bisericii. erezie scopală, dăunătoare statului.

A fost mai greu de rezolvat problema semnificației opiniei publice în relațiile politice. Catherine, care ea însăși a apelat la presă pentru a -și răspândi punctele de vedere, ar trebui să aibă, din punct de vedere abstract, filosofia educațională a secolului al XVIII-lea. să prețuiască libertatea de exprimare, a cărei absență în stat „ar fi, în opinia ei, o mare nenorocire”; „nimeni, fără excepție”, a scris ea într-una dintre însemnările sale, nu stă în afara instanței, dispreț sau respect al societatii." Dar, în practică, la început, împărăteasa a tratat opinia publică cu condescendență, mai ales că nu vedea în ea o semnificație independentă și a considerat că este posibil să nu o scoată de sub conducerea ei. De aceea, Catherine, care a contribuit în general la dezvoltarea literaturii ruse, a considerat necesar să țină cont de starea de spirit a membrilor cunoscutei comisii pentru elaborarea unui nou cod, care a jucat temporar rolul unui fel de presa periodică pentru guvern și nu era mai puțin dispusă să patroneze reviste, la care ea însăși participa uneori direct (de exemplu, în „Tot felul de lucruri”); la scurt timp după închiderea ședinței mari a comisiei și înainte înfiinţarea provinciei au apărut destul de multe, prea multe duzină şi jumătate.Până acum

Aceste trupuri batjocoreau neajunsurile vremurilor de demult şi. în ceea ce privește manifestările întâmplătoare, și nu principiile ordinii de stat, Catherine nu și-a constrâns activitățile. Dar de îndată ce au început să-și îndrepte satira asupra problemelor vieții moderne și au încetat să treacă în tăcere greșelile politicii actuale cu aceeași precauție, au simțit o presiune, sub influența căreia au încetat curând să satisfacă cerințele vii ale publicul de lectură rusesc abia în curs de dezvoltare. Decretul privind „tipografiile libere” (1783) nu a putut să susțină renașterea anterioară care a marcat jurnalismul rus din 1769 până în 1774, datorită acesteia însă activității editoriale fructuoase a „Societății învățate prietenoase”, la care N. Novikov a contribuit atât de mult, a fost dezvăluit clar; A. Radishchev a folosit, de asemenea, același decret pentru a-și publica „Călătoria de la Sankt Petersburg la Moscova.” Persoanele și scriitorii acestor direcții au început, împreună cu alții (de exemplu, Von-Vizin), să se recunoască drept „gardieni ai binele comun." Curând, însă, Catherine a oprit activitățile educaționale ale rozcrucienilor ruși, care porneau de la ideea de îmbunătățire personală și au primit o organizare atât de remarcabilă, și a comandat cartea lui Radișciov, care a subliniat atât de clar situația fără lege a majorității societății ruse. , a fi retras din circulatie. Preocupată de aceste manifestări independente ale unei opinii publice abia emergente, lupta împotriva căreia a început să o considere mai dificilă decât un război cu dușmanii externi, împărăteasa nu numai că și-a pedepsit principalii reprezentanți, ci și-a promulgat mai multe legi generale care limitau libertatea tiparului. şi importul

de cărţi străine (1790).—1796). Cu toate acestea, se poate spune că Catherine a contribuit nu puțin la apariția opiniei publice atât cu propriile scrieri, cât și cu unele dintre instituțiile sale și, în sfârșit, cu caracterul lor general; împărăteasa a recunoscut chiar semnificația acestei forțe, întrucât se făceau unele reforme

45

a intrat sub influența ei directă, deși mai degrabă accidentală.

În legătură cu aceleași puncte de vedere, au existat și alte principii la care Catherine a încercat să le adere în timp ce guverna: pe de o parte, a vrut să vadă în populație „nu sclavi, ci oameni care respectă legile”, iar pe de altă parte, era conștientă de necesitatea „încrederii poporului” și a „respectului” acestora față de guvern. „Puterea fără încrederea oamenilor”, a scris ea, nu înseamnă nimic.” Pentru a atinge acest ultim scop, ea, după exemplul lui Petru cel Mare, a încercat pe cât posibil să stabilească legalitatea în guvernare; Cei mai apropiați consilieri și asistenți ai ei în această chestiune au fost unii dintre cei mai înalți demnitari ai vremii, cum ar fi; I. Neplyuev, gr. A. Bestuzhev-Ryumin, Prințul Y. Shakhovskoy, N. Panin și Prințul. A. Viazemski.

Activitățile naturale ale autorităților subordonate erau strâns dependente de natura instituțiilor statului și de modul în care acestea își exercitau funcțiile.

În timp ce prima dintre aceste probleme era discutată în diferite comisii, împărăteasa a început să rezolve a doua. Abuzurile birocrației (în special și în special extorcarea) depindeau de motive de natură spirituală și materială: funcționarii s-au dovedit a fi prea slab educați și au primit un salariu prea neînsemnat pentru a nu se lăsa tentați de „deliciile” oferite. pentru ei de către oameni care aveau nevoie de serviciile lor. Catherine a încercat să elimine efectul acestor motive. Având în vedere nu numai educația juridică generală, ci și specială necesară persoanelor care dețin funcții publice și întâmpinând în societate simpatie clară pentru un astfel de punct de vedere, Empress a întreprins unele reforme la Facultatea de Drept a Universității din Moscova și a trimis tineri în străinătate pentru studiile dreptului; în același scop, unele lucrări ale oamenilor de știință străini au fost traduse și publicate, de exemplu, barul „instrucțiuni politice”.

46

Bielfeld. Ceva mai târziu (până în 1783), probabil sub influența Ecaterinei, s-a încercat să alcătuiască o colecție de legi, care trebuia să servească drept material pentru un manual de drept rus și un instrument de referință pentru fiecare oficial și persoană educată din general. Totodată, Catherine s-a ocupat și de îmbunătățirea situației financiare a funcționarilor: au fost create noi state în 1763; Aceasta a fost urmată în scurt timp de confirmarea raportului Senatului privind pensiile. Aceste măsuri, însă, s-au dovedit a fi insuficiente și, prin urmare, au contribuit puțin la instaurarea statului de drept în guvern: a fost necesar nu numai să se ocupe de „umplerea” locurilor publice cu „oameni demni și cinstiți” și să se insiste asupra „executarea corectă

și imediată a decretelor”, dar și pentru a lupta constant împotriva infracțiunilor în funcție, adică a neîndeplinirii, abuzului și neglijării funcției, precum și a erorilor în administrarea acesteia (intenționată și neintenționată). totuși, să elimine abuzurile funcționarilor într-o societate care a manifestat o tendință constantă spre „furisare” și litigii. În asemenea condiții, împărăteasa nu putea avea o atitudine liberală față de problema mai privată a interpretării legii de către justiție; în Nakaz, ea s-a răzvrătit împotriva acestui lucru și, în ciuda propriei idei exprimate că „este corect ca, dacă apare îndoială cu privire la conceptul oricărei legalizări, să găsească intenția legiuitorului, aprofundând în sensul și raționalizarea legii”. în practică ea a aderat la alte reguli, statul de drept în guvernare a fost îngreunat, în cele din urmă, de „autocrația boierilor”, care se dezvoltase atât de puternic în timpul donațiilor anterioare. Catherine, nu fără dreptate, a subliniat că „a corectat acest lucru fără exil sau execuție”.

Rezultatul nereușit al lucrării în comisia din 1767-1774. a condus, după cum am văzut, împărăteasa Ecaterina la necesitatea de a întreprinde o reformă a instituțiilor statului pe părți. Cea mai importantă dintre aceste transformări, printre altele, pentru a realiza o execuție precisă și rapidă a documentelor deja publicate sau „publicate în viitor”

— 47

dintre cele mai utile legalizări” din stat a fost, desigur, „o instituție pe provincii care necesita cea mai mare corecție”; Nu degeaba însăși Catherine, care a scris „instituția” timp de cinci luni, a pus-o mult mai sus decât Ordinul ei, iar populația (în special nobilimea) și-a exprimat nevoia unei astfel de reforme. Lucrările de birou din această parte au fost încredințate. în principal lui G. Kozitsky, G. Teplov , P. Zavadovsky și grupului A. Bezborodka.

Provincia de la începutul secolului al XVIII-lea a fost prototipul provinciei Ecaterina. Dar înainte de Ecaterina a II-a, problema structurii regionale era greu de rezolvat, din cauza dezvoltării nesemnificative a forțelor sociale locale și a intereselor asociate cu implementarea acestui gen de reformă. După aderarea Ecaterinei, dimpotrivă, această problemă a început să trezească atenția noilor societăți locale apărute (în special a celor nobile): a fost discutată deja în 1762, precum și într-o comisie privată de ordinul statului în virtutea de drept comun (1767-1774) şi în Senat. În prima jumătate a anilor 760, pentru a preveni dezordinea apărută în regiuni, puterea guvernanților a fost întărită (1762, 1764); Diviziunile regionale au fost, de asemenea, supuse modificărilor private de mai multe ori, dar problema structurii provinciale a fost în cele din urmă rezolvată abia în 1775.

După părerea unora dintre apropiații săi (de exemplu, contele A.P. Bestuzhev-Ryumin), împărăteasa dorea, prin înființarea provinciilor, să atragă la activitățile instituțiilor societăți locale, în special nobilii, recent eliberați din serviciul obligatoriu. bazate parțial datorită beneficiilor proprii. Guvernul, astfel, nu a pierdut forțele sociale care au ieșit de sub controlul său direct după apariția manifestului din 1762. Și într-adevăr, la scurt timp după publicarea

instituției despre provincii, peste 1.000 de oameni au ocupat funcții alese.

Pe lângă aceste scopuri, împărăteasa spera să le introducă

— 48

Nu există nicio modalitate ca noua structură provincială să eficientizeze administrația locală. Reforma a dus într-adevăr la rezultate fructuoase în acest sens. Înființarea provinciilor pentru prima dată a stabilit cu fermitate începutul descentralizării și a adus astfel managerii mai aproape de cei guvernați. Noul început s-a realizat cu destul de mult succes: locurile guvernamentale provinciale s-au remarcat prin componența lor locală și au primit un sistem independent de centru, care le-a conferit un caracter aparte, parțial pierdut de ele mai târziu. În acest sistem s-a scos la iveală prima încercare mai mult sau mai puțin satisfăcătoare de separare a puterilor: organele administrative (corona și public) au fost separate de instanță, ceea ce a făcut posibil ca fiecare grup să acționeze mai rapid și mai corect. Separarea instanței de administrație, pe care Petru cel Mare a încercat în zadar s-o îndeplinească, a fost realizată de Ecaterina: recunoscuse de mult importanța importantă a funcției judecătorești în stat: „preocuparea noastră principală va fi, citim în unul dintre decretele ei, promulgat la douăzeci de zile după aderarea ei, rafinamentele dau toate mijloacele pentru a stabili dreptatea în popor, care este prima poruncă de la Dumnezeu dată nouă prin Sfânta Sa Scriptură.” Acest mijloc a fost găsit în separarea puterilor: instanța, care anterior a jucat un rol subordonat în guvernare, a fost în cele din urmă înzestrată cu independența necesară unei proceduri imparțiale și neînfricate; în același timp, s-a stabilit o ordine mai corectă a instanțelor de apel. Să remarcăm, în sfârșit, că în „ instituție pe provincii” ideea autoguvernării locale s-a dus mai bine decât înainte și că, în virtutea aceleiași prevederi, cele mai înalte locuri provinciale I au primit dreptul de reprezentare: puteau suspenda promulgarea unei legi care este inaplicabilă în opinia lor și prezentarea acesteia la Senat; în cazul în care, însă, dacă acesta din urmă lăsa o asemenea reprezentare fără respect, locurile de provincie erau obligate să se supună fără îndoială. Pe lângă aceste consecințe juridice imediate, reforma a avut semnificație și în viața de zi cu zi

— 49 —

în relația ta. Datorită deschiderii provinciilor, viața locală a devenit vizibil mai animată: în orașe au început să apară „oameni foarte cumsecade”, sub influența cărora fosta grosolănie a făcut loc „umanității, politeții și altor calități caracteristice societăților bine ordonate”; Printre asemenea calități, nu se poate să nu menționăm simțul legalității: reforma reglementărilor provinciale a contribuit la dezvoltarea acesteia în societățile locale.

. În noul sistem provincial, însă, au fost dezvăluite în curând deficiențe destul de importante. Originea artificială a provinciilor nu le-a dat unitate internă; centrele provinciale nou create s-au dovedit adesea a fi fictive; în 40 de „orașe”, de exemplu, în 1775 nu exista un singur negustor, probabil în aceeași situație se aflau nu mai puțin de 45. Lipsa de integritate cotidiană a regiunii nu a fost compensată de

unitatea ei în termeni juridici: provincia nu avea proprietăți de persoană juridică. În plus, însăși organizarea guvernului regional era mai ușor de creat într-o „instituție” decât de implementat la fața locului) Separația puterilor, de exemplu, a fost aplicată cu greu în practică: existența a organelor separate de administrație și instanță a fost însoțită de amestecul efectiv al unora în funcțiile altora, contrar legii, Mai mult, dorința clar exprimată a oamenilor de gândire din acea vreme (de exemplu, membrii comisiei din ordinul statul în virtutea dreptului comun, prințul M. Shcherbatov și D. von-Vizin) să ofere instanței publicitate (care ar contribui la industria sa independentă) nu a fost mulțumit. Guvernul s-a confruntat și cu mari dificultăți în formarea componenței birourilor guvernamentale nou deschise; a fost dificil să recrutezi un număr suficient de „oameni demni și cinstiți apți pentru a ocupa noi funcții”; a fost necesar să ne mulțumim cu cei nedemni anteriori, iar abuzurile în unele relații nu numai că nu s-au diminuat, ci au crescut și mai mult, „ mai ales în ultimii ani” ai vieţii întemeietorului noii ordini. Desigur, când

4

— 60 —

În aceste condiții, provincia a fost pusă într-o dependență semnificativă de guvernator. Trebuie avut în vedere, în sfârșit, că noua structură poate să nu corespundă întotdeauna cu caracteristicile regionale de la periferia îndepărtată a imperiului și, în astfel de cazuri, a relevat și mai clar toate deficiențele menționate mai sus.

Preocuparea Ecaterinei pentru „binele comun”* s-a extins nu numai la introducerea legalității în guvern, care, desigur, a fost facilitată de înființarea ei a provinciilor, ci și la protecția legii în justiția penală, a cărei sarcină, în opinia împărătesei, ar fi trebuit să fie protejarea societății de „rău””. În conformitate cu acest punct de vedere, pe de o parte, ea a definit clar esența crimei și varietățile sale și, mai precis, a stabilit însăși responsabilitatea oricui. care a încălcat legea; pe de altă parte, ea a înmuiat severitatea pedepselor: pe vremea ei se știau deja pedepse „corectoare”, aproape autovătămătoare, că au ieșit din uz, iar pedeapsa cu moartea se aplica doar în „vreme de anarhie.” Atenuarea măsurilor punitive în legislația Ecaterinei a II-a nu s-a tradus, însă, într-o relaxare a criminalității: dimpotrivă, „încalcătorul legilor” trebuia să știe cu adevărat că „va pedepsit cu siguranță”.

Activitatea transformatoare a Ecaterinei în ceea ce privește administrația și curtea a fost îndreptată în principal către provincii: introducerea unei noi ordini, care a fost promovată, de exemplu, de Conte. K. E. Sivers, gr. 3. Cernîșev, carte. G. Potemkin, „prietenul cel mai credincios și inteligent” al împărătesei și alții, a continuat în ultimele două treimi ale domniei sale și, răspândindu-se în regiunile nou anexate, a contribuit în mare măsură la unificarea teritoriului statului. Înființarea provinciilor însăși bătălia a provocat schimbări în instituțiile centrale: a dus la desființarea unora dintre organele centrale, ceea ce a dat naștere la noi relații între restul.Ecaterina nu a avut însă timp să ducă la îndeplinire această parte a reforma: aproape toate reglementările supraviețuitoare

și-au păstrat caracterul anterior, deși unele dintre ele erau deja în vigoare înainte de 1775.

și au fost împărțite în departamente pentru rezolvarea rapidă a problemelor. Cu toate acestea, odată cu vechea ordine, a apărut una nouă. Acordând o mare importanță principiului personal (ministerial) de guvernare, Catherine a limitat semnificativ puterile Senatului, ca reprezentant al principiului colegial, și, dimpotrivă, a întărit astfel puterea procurorului general, care în timpul ei a fost responsabil de aproape toate cele mai importante ramuri ale administrației și curții, că până la sfârșitul domniei ei aveam de gând să împărți chiar cercul departamentului său între mai mulți funcționari. Înclinația împărătesei către același principiu este dovedită și de proiectul ei privind înființarea Camerei de execuție, întocmit se pare în 1785; Împărăteasa s-a gândit să încredințeze primului departament al camerei de execuție, în care trebuia să stea cancelarul de justiție, „supravegherea drepturilor și justiției în Imperiul All-Russ.” Noi vederi în această „instituție” (i-a). departament) au fost deja formulate de însăși Catherine destul de clar.

Nu numai principiul ministerial, ci și alte reforme ale domniilor ulterioare sub formă de proiecte, mai mult sau mai puțin puse în aplicare, erau deja exprimate sub influența directă a împărătesei sau ei personal.

În sistemul instituțiilor centrale din secolul al XVI-lea nu exista nimic care să umple golul care exista între organele speciale de conducere și puterea supremă. De-a lungul secolului trecut, ei au încercat în zadar să corecteze acest neajuns: rolul de mediator fie a căzut în sarcina vreunei instituții speciale, fie a fost jucat de un „consiliu” nou format, care uneori pretindea putere și, prin urmare, a încălcat prerogativele Autocrați ruși. Deja sub Petru al III-lea, înființarea unui astfel de organism de mediere a cu funcții generale de stat părea de dorit; note de la contemporani indică faptul că Ecaterina a II-a a gândit același lucru. Probabil cu acordul ei sau chiar la instrucțiunile ei, binecunoscutul proiect a „sfatului imperial”. Proiectul a fost compus

N. Panin, pentru a elimina în producerea treburilor „influența puterii persoanelor mai degrabă decât a puterii locurilor de stat”, cu alte cuvinte, pentru a „stabili de neclintit forma și ordinea prin care, sub imperiul putere autocratică, statul trebuie guvernat pentru totdeauna”. Deși „grija principală, adevărată și generală pentru întreg statul”, scrie redactorul, se limitează la persoana suveranului”, totuși, el „nu își poate pune puterea în acțiune utilă decât dacă este împărțită rațional între un anumit număr mic. de indivizi selectați.” .

Conţinutul proiectului corespundea scopului declarat: consiliul, evident, trebuia să dea acţiunilor supremei şi mai ales puterii legislative un caracter firesc; din acest punct de vedere, a primit

parțial aceeași semnificație ca și înființarea ulterioară, cunoscută sub același nume. Ekaterina, însă, nu s-a grăbit în privința asta: ea, se pare, era stânjenită de gândul generalului Fieldshemer Wilbois că „sfatul imperial va fi prea aproape de suveran și justificarea poate avea dorința de a adăuga putere cu suveranul”; „La o nouă ordine în guvern”, împărăteasa a distrus curând forța actului constitutiv pe care îl semnat. Consiliul militar, format ceva mai târziu (1769), nu a înlocuit, desigur, instituția discutată în proiect. Panin: afacerile interne se discutau acolo în principal numai în legătură cu armata. Astfel, deși Catherine a subliniat deja destul de clar diferența care există între comanda supremă și lege (1762), ea nu a reușit să separe „legea” de „decret”.

Dar chiar și în acest caz, dacă proiectul lui N. Panin nu ar fi suferit o soartă atât de tristă, toate instituțiile statului ar trebui, în opinia Ecaterinei, să fie subordonate puterii ei supreme și, prin urmare, să rămână

fi legal și subordonat. „Imperiul All-Rusian, a scris ea... nu este supus altor legi decât cele ale Majestății Imperiale, autoritățile autocratice și legislative emise în beneficiul publicului și al privatului.” Deși Catherine și-a exprimat de mai multe ori punctele de vedere. despre originea și esența acestei puteri, „primită de la Dumnezeul Prea Înalt”, „întemeiată pe tărie, înțelepciune și „smerenie”,” „nedespărțită de legiuitor” și, prin urmare, „nu dă un răspuns nimănui în lume despre treburile sale și guvernarea statelor și țărilor sale după propria voință și bunătate”; deși împărăteasa a proclamat în Nakaz că în Rusia „orice altă guvernare (cu excepția monarhiei) este nu numai dăunătoare, ci și ruinătoare” și că, prin urmare, aici suverana este „sursa oricărei puteri de stat și civile”, iar gloria cetățenilor, a statului și a suveranului autocrat” este „intenția și sfârșitul” domniei sale, cu toate acestea, ea nu a dezvoltat toate aceste idei în legile fundamentale ale imperiului.Adevărat, note fragmentare scrise de ea au fost păstrate în lucrările Ecaterinei, poate cu un astfel de scop în minte, dar ea nu le-a folosit pentru a publica nicio prevedere generală. Chiar și chestiunea succesiunii la tron, în ciuda cererilor unora, a suferit aceeași soartă. Totuși, proiectul de manifest privind unitatea primară a succesiunii la tron în linie masculină (în ordine descrescătoare), și după suprimarea acestuia în linie feminină, întocmit de împărăteasă, dovedește că aceasta era conștientă de necesitatea umplerii cel puțin acest decalaj în legile de bază ale imperiului. Judecând după proiect, o astfel de moștenire a devenit disponibilă numai persoanelor de drept greco-rus care erau căsătorite sau erau căsătorite cu persoane de aceeași religie. „Moștenirea autocrației și a coroanei întregi rusești a fost, de asemenea, renunțată de către unul sau altul care a primit coroana altei puteri.” Dar acest proiect, care a stabilit o cale legală pentru transferul puterii supreme către descendenții lui Catherine, nu a așteptat să fie făcută publică.

Astfel, în domeniul legilor de bază ale imperiului, Catherine a avut mai puțin timp să promoveze apa

frica de acea ordine firească, la a cărei instaurare în statul a lucrat în mulți ani de domnie. Noua ordine a continuat să depindă de o coincidență destul de întâmplătoare a gusturilor personale ale împărătesei cu interesele generale ale statului, subordonate puterii sale autocratice.

VI

În realizarea tuturor acestor reforme, Ecaterina a fost, totuși, nu puțin împiedicată de dificultățile pe care le-a întâmpinat pe drumul de la chiar urcarea ei la tron, precum și de împrejurările care au perturbat tot mai mult fluxul firesc al reformelor. Pentru o evaluare imparțială a activităților împărătesei, este imposibil să nu spunem câteva cuvinte despre ele.

„Împărăteasa Catherine”, scria unul dintre diplomații străini de la curtea din Sankt Petersburg în 1768, devine din ce în ce mai îndrăzneață pe măsură ce se simte din ce în ce mai în siguranță și puterea ei este întărită.” Este posibil ca această dispoziție a împărătesei să fi contribuit inițial la accelerarea transformarea ei, dar aceeași independență relativă față de mediul social din jurul ei a avut cu greu un efect benefic asupra conținutului reformelor și, în orice caz, a întârziat dezvoltarea lor ulterioară.De fapt, în anii optzeci ai secolului trecut, Catherine trecuse deja 50 de ani.Se pare că îmbătrânea, pierzându-și forța și capacitatea anterioară de a lucra pe probleme abstracte ale legislației.La început, a încercat să ascundă acest lucru celor apropiați, dar în curând a fost forțată să le recunoască că ea nu putea de mult să se apuce de scris și citea „prostii”, dar în loc de legislația la care lucra Cu greu, el se gândește să înceapă să scrie o poveste pentru nepoții săi. Pierzându-și puterea, împărăteasa și- a pierdut în același timp curajul și speranța de succes. „Nu știu”, a scris ea într-una dintre însemnările ei (1787?), pentru ce lucrez și munca mea, grijă

— 55

Aceasta și zelul meu arzător pentru folosul imperiului nu vor fi în zadar, deoarece văd că mintea mea nu poate crea una ereditară. Celor apropiați de Catherine (de exemplu, prințul P. Zubov) le păsa puțin să-i schimbe starea de spirit. „Oamenii cu abilități”, a scris ea în această perioadă, se pare că sunt conduși la atât de extreme încât este imposibil să discutăm ceva cu cineva.” Împărăteasa a simțit această lipsă de sprijin cu atât mai mult cu cât avea destul de mulți dușmani.

Agitația în favoarea țareviciului Paul, de exemplu, precum și afacerile lui Mirovici și Pugaciov (să nu mai vorbim de cele mai puțin importante) ar trebui, desigur, să lase urme în sufletul ei; tulburări de acest fel au influențat și direcția politicii sale interne. Se știe, de exemplu, că la scurt timp după conspirația lui Hrușciov și Guryev, cancelaria secretă a fost aproape restaurată: în orice caz, în ciuda decretelor din 21 februarie și 19 octombrie 1762, ea a existat sub diferite denumiri de-a lungul întregii domnii. a Ecaterinei a II-a.

În plus, transformările întreprinse de Catherine au necesitat fonduri, a căror achiziție a fost plină de mari dificultăți. Guvernul a încercat

să le elimine. Datorită registrului de salarii comun pentru întregul imperiu, la care a lucrat însăși împărăteasa, concentrarea funcțiilor financiare în mâinile Procurorului General Prinț. A. A. Vyazemsky, pe baza expediției privind veniturile statului și camerele de trezorerie, s-a introdus o mai mare unitate în managementul financiar și s-a stabilit o raportare mai strictă, ceea ce s-a reflectat imediat în situația bugetară. Cu toate acestea, deși suma totală a veniturilor până la sfârșitul domniei a crescut de la 16,5 milioane. freca. (în 1763) la 68,3 mil. ruble, dar și cheltuielile guvernamentale au crescut, disproporționat față de creșterea naturală a veniturilor. Extravaganța curții, de exemplu, care a provocat imitații dăunătoare în clasele bogate ale societății, a crescut treptat și a surprins diplomații străini cu dimensiunea sa. Pentru întreținerea locurilor publice și a armatei

— 56 —

la sfârşitul domniei se cereau şi bani cel puţin de două ori mai mulţi decât la început. Este adevărat, importanța relativă a acestor posturi în bugetul de stat s-a schimbat: cheltuielile de administrare (împreună cu finanțele) și instanța de judecată au ocupat un loc mult mai important decât înainte; iar cheltuielile militare, dimpotrivă, au scăzut; Un astfel de buget, aparent, reflecta natura educațională a domniei Ecaterinei. Dar în total, însă, cheltuielile statului în această perioadă au crescut totuși foarte mult, deoarece de la 17,2 milioane. freca. în 1763 a ajuns la 65,1 milioane. freca. în 1794, având în vedere urgenţă.

La prima vedere, la compararea soldurilor din bugetele anilor 1763 si 1794, acesta din urma poate parea a fi intr-o stare mai satisfacatoare decat primul. Nu trebuie uitat însă că astfel de rezultate s-au obținut doar cu prețul unor sacrificii majore și anume: creșterea taxelor, emiterea nemoderată de bancnote și acoperirea cheltuielilor extraordinare cu împrumuturi guvernamentale.

Taxele crescuseră de multă vreme treptat: până la sfârșitul domniei Ecaterinei, impozitul pe cap de locuitor, care încă juca un rol destul de important în buget (39,60/o), a crescut de peste o dată și jumătate; impozitele indirecte, datorită noii organizări a departamentului vamal și a regaliilor, în special a vinului, au crescut și ele de aproape 1/3 ori, motiv pentru care au ocupat un loc mai proeminent în lista de stat (5i, s°/o împreună cu regalia) .

În ciuda faptului că în timpul domniei Ecaterinei au fost bătute de o ori și jumătate mai multe monede decât în întreaga perioadă anterioară, din 1700 a existat un deficit puternic de bancnote adecvate circulației. În vederea primului război turcesc, a fost necesar să se recurgă la un împrumut intern, care fusese de mult pregătit prin deprecierea monedei de cupru, adică. la emisiunea de bancnote (1768). Inițial, bancnotele înlocuiau valorile corespunzătoare în metale, care puteau fi schimbate fără probleme. Prin urmare, băncile de bancnote

— 57 —

(29 decembrie 1768) au fost la început pur depozite, iar rubla de atribuire până în 1786 a fost păstrată aproape constant la pari cu cea

de argint; dar, dupa retimbrarea monedei de arama in cantitate dubla, deja in 1796 in loc de 50 mil. Rublele, așa cum a fost cazul în 1785, circulau în valută de credit de trei ori mai mult (157 milioane de ruble). În consecință, în 1796, la schimb, au taxat până la зıı/a copeck. rahat.

Toate aceste măsuri, însă, s-au dovedit a fi insuficiente pentru a acoperi cheltuielile (în principal militare). Datorită creditului extern, pe care nu îl aveam înainte de Ecaterina a II-a, alături de datorii interne, au apărut și cele externe. K. la sfârşitul domniei ei prima putea fi numărată până la 82,5 mil. ruble, al doilea nu mai puțin de 43,7 mil. ruble (i793 r•)• Este de la sine înțeles că la rambursarea datoriilor externe s-a adăugat plata dobânzii la acestea, care au început să împovăreze bugetul de stat.

Astfel, în ciuda faptului că în locul deficitului anterior de 0,7 mil. freca. În 1763, împărăteasa Catherine și-a încheiat domnia cu 8,6 m de excedent (1794), dificultățile financiare nu numai că nu au dispărut, dar, poate, au crescut și mai mult în „mică economie” ei și au întârziat cursul firesc al reformelor care necesitau bani.

Cu toate acestea, nu numai aceste dificultăți au oprit activitatea transformatoare a Ecaterinei a II-a. După rezultatul nereușit al lucrărilor din comisia de elaborare a unui proiect al unui nou cod, ea a devenit din ce în ce mai interesată de politica externă, a cărei conducere a distras-o de la grijile legate de starea internă a imperiului. Oprirea în cursul transformării a fost mult influențată și de evenimentele care au avut loc în Franța la sfârșitul secolului al XVIII-lea. și care a cauzat măsurile de protecție ale Ecaterinei în Rusia; „Acum nu este momentul să facem reforme”, i-a spus ea unuia dintre apropiații ei, cu puțin timp înainte de Revoluția Franceză.

Trecerea în revistă a succeselor strălucite ale politicii externe a Ecaterinei a II-a nu este scopul acestui eseu.

— 58 —

Rezultatele sale tactile sunt bine cunoscute tuturor. După două războaie cu Turcia și trei împărțiri ale Poloniei, Rusia a dobândit o zonă semnificativă cu o populație de 7 milioane de oameni și a obținut acces la Marea Neagră și Constantinopol și a intrat, de asemenea, în relații directe de frontieră cu Prusia și Austria.

Datorită tuturor acestor condiții și forțe militare, al căror număr în timpul domniei Ecaterinei a crescut de nu mai puțin de două ori (până la 312 mii de oameni, 67 de nave de luptă și 40 de fregate în 1790), Rusia, cu ajutorul unei armate și al marinei reorganizate , în cele din urmă cucerit a ocupat un loc proeminent în sistemul puterilor europene și, dobândind o semnificație independentă în relațiile internaționale ale erei revoluționare, „a luat un rol real în teatrul politic”.

Acest „rol” a fascinat-o din ce în ce mai mult pe Catherine, i-a flatat dragostea pentru cuvinte. Din 1778, ea se gândea deja la soarta viitoare a Franței, iar mai târziu a vorbit împotriva principiilor revoluționare, mai ales că a început să vadă influența lor în Rusia. de exemplu, o mișcare socială, condusă de N. Novikov după I. Schwartz, i

s-a părut periculoasă pentru Catherine nu numai pentru că își urmărea în mod independent sarcinile, ci și având în vedere presupusele legături cu mișcările revoluționare din Europa de Vest; A. Radishchev, care a înțepat puternic mândria împărătesei, a fost acuzat și de „împrăștierea infecției franceze”. Fenomene de acest fel au determinat-o pe Catherine să ia măsuri de protecție în interiorul imperiului și i-au întărit ostilitatea față de Revoluția Franceză, mai ales după ce s-au răspândit zvonuri despre posibilitatea apariției agenților revoluționari în Rusia. Toate aceste împrejurări au subordonat direcția activității de stat a Ecaterinei intereselor politicii sale externe; ea și-a dat seama că „slăbirea puterii monarhice în Franța pune în pericol toate celelalte monarhii” și, prin urmare, a decis să ia parte activ la „direcția” Europei.

treburile cereşti. Dar în timpul pregătirilor pentru o campanie străină, cauzată de „dorința sinceră și imuabilă de a restabili monarhia franceză ca singurul mijloc de stabilire a păcii durabile” și de dorința de a-și juca „rolul” independent în relațiile internaționale ale Europei, împărăteasa a trecut. departe.

Moartea a căzut brusc pe Catherine la 6 noiembrie 1796.

VII

Multe împrejurări, aparent, au interferat cu cursul firesc al transformărilor întreprinse de Catherine în prima jumătate a domniei ei. Principiile umane și liberale proclamate de ea au contribuit la fermentarea ideilor în societate, dar până acum au contribuit puțin la îmbunătățirea vieții acesteia, formele cărora nu puteau fi plasate în cadrul conturat de „legiuitorul înțelept”; parțial rămase în urmă, parțial înaintea politicii împărătesei în dezvoltarea acesteia, această viață a intervenit uneori în aplicarea practică a legilor promulgate în vederea „binelui comun”; Incoerența de acest fel a conferit noilor instituții un caracter mai degrabă întâmplător și mai puțin complet.

Și cu cât principiile proclamate de Catherine erau mai sus, cu atât era mai dificil să le pună în aplicare în practică și cu atât mai strict contemporani o tratau pe împărăteasa, care și-a început domnia cu promisiunea de a-și face poporul „la fel de fericit și mulțumit ca fericirea și mulțumirea umană. .” întregul se poate extinde pe acest pământ" și, desigur, nu și-a ținut promisiunea. Reprezentanți de seamă ai generațiilor ulterioare, uitând poate această promisiune, au judecat totuși uneori prea aspru domnia Ecaterinei; neajunsurile ei li s-au părut mai concrete decât ei. avantaje; prin urmare, a fost mai ușor să supună timpul descris unei critici unilaterale, mai degrabă decât unei evaluări cuprinzătoare. Adesea, în cele din urmă, calitățile personale ale Catherinei au fost transferate în politica ei fără suficiente precauții

sau, dimpotrivă, l-au făcut pe acesta din urmă responsabil pentru astfel de fenomene întunecate ale vieții rusești, care au apărut din

condițiile generale de dezvoltare și erau prea puțin susceptibile de orice fel de influență guvernamentală.

În prezent, un observator calm nu poate să nu admită, totuși, că activitățile de stat ale Catherinei au lăsat o amprentă profundă și, în multe privințe, fructuoasă asupra vieții rusești. Fără a avea ocazia să dezvoltăm această poziție într-un scurt eseu, să ne amintim doar câteva fapte care confirmă validitatea ei.

Principiile politicii economice și educaționale a lui Catherine, de exemplu, nu și-au pierdut semnificația până astăzi. Ordinea ei a influențat fără îndoială literatura și legislația de la începutul secolului al XIX-lea și, odată cu aceasta, a trecut parțial în dreptul modern. Mai departe, lucrările comisiei de redactare a unui nou cod, convocate de împărăteasă, au fost utile pentru munca de codificare întreprinsă în timpul domniei împăratului Nicolae I.

Cu toate acestea, principiile de bază ale politicii de clasă a lui Catherine au făcut loc unor noi viziuni. Acest proces s-a petrecut însă foarte lent: doar o sută de ani mai târziu, după urcarea ei la tron, s-au stabilit în sfârșit noi relații sociale. În același timp, organizarea claselor libere ale societății ruse, oferită acestora de Ecaterina, a supraviețuit mult timp domniei sale: regulamentele orașului din 1785, de exemplu, au fost aplicate peste tot până în 1846, când instituțiile orașului au primit o sumă mai mică. caracter bazat pe clasă, și în majoritatea orașelor rusești și înainte de 1870.; Carta acordată nobilimii, deși a fost supusă unor modificări private (de exemplu, în 1831), totuși, nu și-a pierdut încă puterea, la fel ca cele mai importante măsuri ale împărătesei în privința clerului.

Într-o măsură și mai mare, acest lucru se poate spune despre principiile exprimate în instituția privind provinciile; în ciuda faptului că componența reglementărilor provinciale, recrutate din elemente locale și independente

sistemul lor, independent de centru, a suferit modificări semnificative odată cu înființarea ministerelor, cu toate acestea, aceste principii, într-o oarecare măsură, și-au păstrat semnificația până de curând.

⅛ În cele din urmă, proiectele Ecaterinei privind înființarea instituțiilor centrale cu caracter de ministere și de consiliu de stat, după cum se știe, au primit implementarea lor sub Alexandru I (în biroul căruia, de altfel, a fost găsit proiectul lui N. Panin asupra consiliului) , iar manifestul cu privire la succesiunea la tron în trăsăturile sale esențiale a fost deja repetat în „ Testamentul spiritual” al țareviciului Paul (1788) și apoi, cu adăugirile suveranilor ulterioare, trecut în legea în vigoare în prezent.

Toate aceste fapte arată că majoritatea reformelor lui Catherine nu au fost în zadar pentru viața rusă și au reușit să prindă rădăcini în ea mult timp. Nu numai în ramurile individuale ale legislației, ci și în natura generală a domniei ei, activitățile Ecaterinei au căpătat o semnificație importantă în istoria noastră.

Ecaterina, care ea însăși slujea „binelui comun”, vedea în persoanele supușilor ei „nu sclavi, ci oameni care se supuneau legilor”. Din acest principiu au urmat alte principii la fel de importante; sunt următoarele: pe de o parte, recunoașterea personalității cetățeanului de către puterea de stat, pe de altă parte, începutul supunere legală, însă, deja bine cunoscută legislației anterioare (Petru cel Mare). Datorită aceluiași punct de vedere, împărăteasa a vrut să întemeieze relația dintre autorități și populație pe încredere reciprocă; Pentru a face acest lucru, ea a ascultat „vocile” deputaților care au luat parte la comisia din 1767-1774, a contribuit temporar la dezvoltarea opiniei publice în presă, a acordat dreptul de reprezentare societăților și instituțiilor locale și a fost pregătită. să recunoască rezultatele utile care ar trebui să aibă impact asupra, datorită legislației, a unei astfel de comunicări între guvern și societate, care depindea, bineînțeles, de discreția puterii supreme. În concluzie, trebuie menționat că

Consistența acestei ordini de lucruri a fost, cel puțin parțial, garantată de unele dintre cele mai importante reglementări stabilite de împărăteasa Ecaterina a II-a.

Regatul, care se distingea prin astfel de trăsături, în ciuda tuturor părților sale întunecate, trebuia să se răzbune remarcabil în cursul progresiv al istoriei noastre interne: și nu este adevărat că nu ar trebui să fie văzute depozitele dezvoltării viitoare. a societății ruse și succesul îndepărtat al legalității în guvernul rus de stat.
https://neculaifantanaru.com
https://neculaifantanaru.com/en/